

Załącznik do
Uchwały nr IX/39/2007
Rady Powiatu w Zamościu
z dnia 27 czerwca 2007 roku

Zarząd Powiatu w Zamościu

RAPORT Z WYKONANIA
„PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA POWIATU ZAMOJSKIEGO
NA LATA 2004-2007
Z PERSPEKTYWĄ NA 10 LAT”

Zamość, 2007

SPIS TREŚCI

.....	1
1. WPROWADZENIE	6
1.1. PODSTAWA PRAWNA	6
1.2. PRZEDMIOT OPRACOWANIA.....	6
1.3. CEL I ZAKRES OPRACOWANIA.....	6
1.4. MATERIAŁY WYKORZYSTANE DO OPRACOWANIA.....	7
2. NAJWAŻNIEJSZE UWARUNKOWANIA REALIZACJI PROGRAMU.....	7
2.1. INFORMACJE OGÓLNE.....	7
2.2. CELE POLITYKI EKOLOGICZNEJ PAŃSTWA	7
2.3. TENDENCJE ROZWOJOWE POWIATU ZAMOJSKIEGO.....	8
2.4. ZMIANA UWARUNKOWAŃ PRAWNYCH.....	9
3. TENDENCJE ZMIAN STANU ŚRODOWISKA NA TERENIE POWIATU ZAMOJSKIEGO W OKRESIE SPRAWOZDAWCZYM OD 2003 DO 2006 R.....	10
3.1. INFORMACJE OGÓLNE.....	10
3.2. OGÓLNE INFORMACJE O POWIECIE ZAMOJSKIM.....	10
3.3. STAN I TENDENCJE ZMIAN JAKOŚCI POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO.....	11
3.4. OCHRONA PRZED HAŁASEM I PROMIENIOWANIEM ELEKTROMAGNETYCZNYM.....	15
3.5. OCHRONA I KSZTAŁTOWANIE STOSUNKÓW WODNYCH	18
3.6. OCHRONA POWIERZCHNI ZIEMI.....	25
3.7. OCHRONA PRZYRODY I KRAJOBRAZU, LASY.....	26
3.8. EDUKACJA EKOLOGICZNA.....	27
4. OMÓWIENIE REALIZACJI PRZYJĘTYCH W PROGRAMIE CELÓW I DZIAŁAŃ EKOLOGICZNYCH.....	29
5. ANALIZA WSKAŹNIKÓW DO OCENY EFEKTÓW REALIZACJI PROGRAMU.....	42
6. ANALIZA WYDATKÓW INWESTYCYJNYCH PONIESIONYCH NA OCHRONĘ ŚRODOWISKA I MOŻLIWOŚCI FINANSOWANIA INWESTYCJI W TYM ZAKRESIE.....	44
7. OCENA REALIZACJI PRZYJĘTYCH W PROGRAMIE CELÓW EKOLOGICZNYCH.....	48
7.1. OCHRONA POWIETRZA	48
7.2. OCHRONA PRZED HAŁASEM.....	49
7.3. GOSPODARKA WODNO – ŚCIEKOWA, OCHRONA WÓD I KSZTAŁTOWANIE STOSUNKÓW WODNYCH.....	49
7.4. OCHRONA PRZYRODY, KRAJOBRAZU I RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ, ZAGOSPODAROWANIE LASÓW.....	50
7.5. OCHRONA POWIERZCHNI TERENU, GLEB, WALKI Z EROZJĄ I REKULTYWACJA GRUNTÓW. 50	
7.6. ZADANIA W ZAKRESIE POWIATOWEGO MONITORINGU ŚRODOWISKA.....	50
7.7. EDUKACJA EKOLOGICZNA.....	51
8. PRZYCZYNY ROZBIEŻNOŚCI POMIĘDZY PRZYJĘTYMI CELAMI I DZIAŁANAMI A ICH WYKONANIEM.....	51
9. OCENA INSTRUMENTÓW REALIZACJI PROGRAMU.....	51
10. PROPOZYCJE ZMIAN W OBOWIĄZUJĄCYM PROGRAMIE OCHRONY ŚRODOWISKA.....	51
11. PODSUMOWANIE.....	52

1. WPROWADZENIE

1.1. PODSTAWA PRAWNA

Niniejsze opracowanie zostało sporządzone na podstawie art.18 ust. 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska. (tekst jednolity Dz. U. z 2006r. Nr 129, poz. 902). Zgodnie z wyżej wymienionym przepisem organ wykonawczy powiatu sporządza co 2 lata raport z wykonania programu ochrony środowiska dla powiatu i przedstawia go radzie powiatu.

1.2. PRZEDMIOT OPRACOWANIA

Przedmiotem niniejszego Raportu jest „Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Zamojskiego na lata 2004–2007” przyjęty uchwałą Rady Powiatu w Zamościu Nr XI/59/2003 z dnia 23 grudnia 2003 r. Program ten jest narzędziem realizacji polityki ekologicznej Państwa na terenie powiatu zamojskiego i określa:

1. zadania inwestycyjne w dziedzinie ochrony środowiska w tym rekultywacji środowiska,
2. kierunki działań w perspektywie krótkoterminowej na 3 lata w zakresie: gospodarki wodno – ściekowej, uporządkowania i racjonalizacji gospodarki odpadami, realizacji programu małej retencji, ochrony powierzchni terenu i gleb, walki z erozją, rekultywacji gruntów, realizacji programu zagospodarowania lasów nie stanowiących własności Skarbu Państwa, ochrony przed hałasem komunikacyjnym oraz podejmowanie działań na rzecz utrzymania niskiego zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego,
3. kierunki działań do 2013 roku w zakresie: gospodarki wodno – ściekowej, gospodarki odpadami, ochrony powierzchni terenu i gleb, ochrony przed hałasem i powietrza atmosferycznego.
4. środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno – ekonomiczne i środki finansowe.

Program jest dokumentem strategicznym i stanowi podstawę wyboru priorytetów o znaczeniu powiatowym, wyznaczających program inwestycyjny w zakresie ochrony środowiska oraz formułowania opinii do gminnych programów ochrony środowiska.

1.3. CEL I ZAKRES OPRACOWANIA

Przepisy ustawy Prawo ochrony środowiska nie określają wymagań dotyczących zakresu i formy raportu z realizacji powiatowego programu ochrony środowiska. Przyjęto, że głównym celem niniejszego opracowania jest ocena realizacji wdrażania przyjętych w Programie (POŚ) priorytetów i celów ekologicznych oraz działań na rzecz ich realizacji, w kontekście stanu środowiska faktycznego i prawnego.

Oceny zmian stanu środowiska w powiecie zamojskim dokonano poprzez porównanie jego stanu na przestrzeni 2003 – 2006 roku.

W wyniku oceny Programu sformułowane zostały propozycje do jego zmiany, wynikające m.in. z konieczności dostosowania zapisów wynikających głównie z aktualnie obowiązującego prawa, stanowiącego implementację przepisów Unii Europejskiej, aktualnego stanu środowiska na terenie powiatu zamojskiego, możliwości finansowania inwestycji i działań w polach strategicznych uznanych w Programie za priorytetowe.

1.4. MATERIAŁY WYKORZYSTANE DO OPRACOWANIA

Przy opracowaniu Raportu zostały wykorzystane dane statystyczne i dane o stanie środowiska, które są materiałami ogólnodostępnymi i łatwymi do weryfikacji oraz materiały i dane przekazane przez gminy i podmioty gospodarcze z terenu powiatu zamojskiego.

Dane zawarte w niniejszym Raporcie pochodzą między innymi z:

1. danych publikowanych przez GUS w Warszawie.
2. danych i informacji pochodzących z Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Lublinie, w szczególności opracowania pn. „Stan środowiska w Powiecie Zamojskim” w latach 2003 - 2006.
3. informacji przekazanych przez Urząd Wojewódzki w Lublinie.
4. materiałów archiwalnych i własnych Starostwa Powiatowego w Zamościu.
5. materiałów przekazanych przez gminy powiatu zamojskiego.

2. NAJWAŻNIEJSZE UWARUNKOWANIA REALIZACJI PROGRAMU

2.1. INFORMACJE OGÓLNE

W Programie przyjęto, że jego podstawowymi uwarunkowaniami realizacji są:

- cele polityki ekologicznej Państwa,
- tendencje rozwojowe powiatu zamojskiego,
- uwarunkowania prawne,
- aktualny stan środowiska,
- wydatki poniesione na ochronę środowiska i możliwości finansowania inwestycji w tym zakresie.

2.2. CELE POLITYKI EKOLOGICZNEJ PAŃSTWA

Cele polityki ekologicznej państwa określone zostały w dokumentach:

Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2003–2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010.

Dokument ten został sporządzony w oparciu o zapisy nowej ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska. Zawiera on aktualizację i uszczegółowienie długookresowej „II Polityki Ekologicznej Państwa”, zwłaszcza w nawiązaniu do priorytetowych kierunków działań określonych w VI Programie Unii Europejskiej w dziedzinie ochrony środowiska na lata 2001–2010.

Narodowy Plan Rozwoju 2004–2006.

Narodowy Plan Rozwoju jest podstawowym dokumentem określającym strategię społeczno-gospodarczą Polski w pierwszych latach członkostwa w Unii Europejskiej. Jego zadaniem jest osiągnięcie spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej Polski z Unią Europejską. Wskazuje wielkość planowanego zaangażowania środków Funduszy Strukturalnych, Funduszu Spójności i środków krajowych oraz określa sposób koordynacji i wdrażania pomocy strukturalnej w okresie realizacji Planu.

Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej (NSEE).

Strategia ta jest dokumentem identyfikującym i hierarchizującym główne cele edukacji środowiskowej. Wskazuje także możliwości ich realizacji. Cele zawarte w NSEE zostaną przełożone na konkretne zadania w „Narodowym Programie Edukacji Ekologicznej” oraz w programach lokalnych, służących realizacji zadań edukacyjnych promujących ideę ekorozwoju.

Cele i kierunki określone w wyżej wymienionych dokumentach nie uległy zmianie.

2.3. TENDENCJE ROZWOJOWE POWIATU ZAMOJSKIEGO

Program ochrony środowiska uwzględnia kierunki rozwoju powiatu określone w „Planie Rozwoju Lokalnego dla Powiatu Zamojskiego”. Dokument ten zawiera istotne z punktu widzenia ochrony środowiska cele:

Opracowana dla powiatu zamojskiego Strategia Rozwoju precyzuje misję powiatu oraz cele strategiczne i programy realizacyjne na lata 2000 – 2010. Misją powiatu zamojskiego jest zachowanie cennych walorów środowiska naturalnego i kulturalnego.

Przyjęte do realizacji cele strategiczne i programy realizacyjne w zakresie środowiska naturalnego są następujące:

- cele: rozwój i restrukturyzacja obszarów wiejskich, rozwój przedsiębiorczości i pozyskiwanie inwestycji, rozwój infrastruktury lokalnej;
- programy: rozwój i unowocześnienie infrastruktury technicznej, wielokierunkowy rozwój działalności gospodarczej i alternatywnych dochodów dla mieszkańców wsi, stymulowanie rozwoju turystyki, wspieranie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw, wprowadzenie systemu promocji i ułatwień dostępu do kapitału, ochrona środowiska naturalnego, dostosowanie systemu i programu kształcenia do wymogów rynku pracy, rozwój infrastruktury społecznej.

Cele i zadania dotyczące środowiska naturalnego zawarte są w:

sferze rozwoju przestrzennego, która zakłada:

- współtworzenie programu gospodarki wodno-ściekowej zlewni rzeki Wieprz i zbiornika wodnego Nielisz;
- opracowanie programu zalesienia terenów porolniczych;
- opracowanie programu budowy i modernizacji dróg publicznych, sprzyjających rozwojowi obszarów wiejskich;
- wspieranie inicjatyw gminnych w zakresie inwestycji wodno-kanalizacyjnych;
- tworzenie warunków dla inwestycji energetycznych i telekomunikacyjnych.

sferze rozwoju gospodarczego, która zakłada:

- promocję walorów turystycznych powiatu zamojskiego;
- edukację agroturystyczną mieszkańców;
- współpracę z gminami i organizacjami pozarządowymi w zakresie rozwoju turystyki.

sferze rozwoju środowiska naturalnego:

- kreowanie ponadgminnych działań w zakresie ochrony środowiska;
- współtworzenie programu gospodarki ściekowej zlewni rzeki Wieprz;
- zalesianie terenów porolniczych;
- wspieranie inicjatyw gminnych w zakresie inwestycji wodno-kanalizacyjnych.

Program jest również spójny z Programem Operacyjnym Rozwoju Województwa Lubelskiego oraz Sektorowym Programem Operacyjnym „Ochrona Środowiska i Gospodarka Wodna”.

2.4. ZMIANA UWARUNKOWAŃ PRAWNYCH

Zmiana uwarunkowań prawnych jest efektem dostosowania wielu krajowych przepisów prawnych i struktur organizacyjnych do przepisów i struktur Unii Europejskiej, zwłaszcza w dziedzinie ochrony przyrody i środowiska. Na szczeblu krajowym zostały wprowadzone nowe ustawy, m.in.:

- ustawa z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 92, poz.880 z późn. zm. wprowadzonymi w 2005, 2006 i 2007r.), która uchyliła dotychczas obowiązującą ustawę z dnia 16 października 1991r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2001r. Nr 99, poz. 1079 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U Nr 80, poz. 717 z późn. zm.), która uchyliła poprzednio obowiązującą ustawę z dnia 7 lipca 1994r. o zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity: Dz. U. z 1999r. Nr 15, poz.139 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004r. o rolnictwie ekologicznym (Dz. U. z 2004r. Nr 93, poz.898), która uchyliła dotychczas obowiązującą ustawę z dnia 16 marca 2001r. o rolnictwie ekologicznym (Dz. U. Nr 38, poz.452),
- ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich ze środków pochodzących z Sekcji Gwarancji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej (Dz. U. Nr 229, poz. 2273),

wraz z rozporządzeniami wykonawczymi do ustanowionych przepisów.

Konieczność uporządkowania regulacji prawnych poprzez wdrażanie dyrektyw obowiązujących w Unii Europejskiej jest przyczyną nieustannych zmian w przepisach obowiązujących ustaw, a to z kolei rodzi potrzebę wprowadzania nowych rozporządzeń wykonawczych.

Dotyczy to szczególnie przepisów ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska. Uwzględniając wszystkie zmiany tej ustawy wprowadzone w okresie 2001-2006 ogłoszono jednolity tekst ustawy – Prawo ochrony środowiska w Dz. U. z 2006r. Nr 129, poz.902.

Ponadto zmianom uległy przepisy m.in. takich ustaw jak:

- ustawa z dnia 18 lipca 2001r. Prawo wodne – dla której, uwzględniając dokonane zmiany, ogłoszono jednolity tekst w Dz. U. z 2005r. Nr 239, poz. 2019.
- ustawa z dnia 13 października 1995r. Prawo łowieckie – dla której, uwzględniając dokonane zmiany, ogłoszono jednolity tekst w Dz. U. z 2005r. Nr 127, poz. 1066.
- ustawa z dnia 27 kwietnia 2001r. o odpadach - dla której, uwzględniając dokonane zmiany, ogłoszono jednolity tekst w Dz. U. z 2007r. Nr 39, poz. 251.
- ustawa z dnia 28 września 1991r. o lasach – dla której, uwzględniając dokonane zmiany, ogłoszono jednolity tekst w Dz. U. z 2005r. Nr 45, poz. 435.
- ustawa z dnia 7 lipca 1994r. Prawo budowlane – dla której, uwzględniając dokonane zmiany, ogłoszono jednolity tekst w Dz. U. z 2006r. Nr 156, poz. 1118.
- ustawa z dnia 3 lutego 1995r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych – dla której, uwzględniając dokonane zmiany, ogłoszono jednolity tekst w Dz. U. z 2004r. Nr 121, poz. 1266.

Wymienione wyżej ustawy dokonują w zakresie swoich regulacji wdrożenia dyrektyw Wspólnot Europejskich.

3. TENDENCJE ZMIAN STANU ŚRODOWISKA NA TERENIE POWIATU ZAMOJSKIEGO W OKRESIE SPRAWOZDAWCZYM OD 2003 DO 2006 R.

3.1. INFORMACJE OGÓLNE

Zmiany stanu środowiska widoczne są dopiero w dłuższej perspektywie czasowej. Stan środowiska w powiecie zamojskim monitorowany jest przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Lublinie, a informacja o stanie środowiska na obszarze powiatu jest corocznie rozpatrywana przez Radę Powiatu Zamojskiego.

Obraz zmian stanu środowiska daje jednocześnie pogląd co do efektów podejmowanych działań w ochronie środowiska oraz realizacji założonych celów ekologicznych w poszczególnych obszarach:

- 1) ochrona powietrza atmosferycznego,
- 2) ochrona przed hałasem i promieniowaniem,
- 3) ochrona i kształtowanie stosunków wodnych,
- 4) ochrona przyrody, krajobrazu i różnorodności biologicznej,
- 5) gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi,
- 6) przeciwdziałanie poważnym awariom.

3.2. OGÓLNE INFORMACJE O POWIECIE ZAMOJSKIM

Powiat zamojski położony jest w południowo-wschodniej części województwa lubelskiego i obejmuje powierzchnię 187 227,0 ha, co stanowi 7,45 % ogólnej powierzchni województwa. Siedzibą powiatu jest Zamość. Administracyjnie, powiat zamojski podzielony jest na 15 gmin, są to:

1. gmina Adamów
2. gmina Grabowiec
3. gmina Komarów Osada
4. miasto i gmina Krasnobród
5. gmina Łabunie
6. gmina Miączyn
7. gmina Nielisz
8. gmina Radecznica
9. gmina Sitno
10. gmina Skierbieszów
11. gmina Sulów
12. miasto i gmina Szczebrzeszyn
13. gmina Stary Zamość
14. gmina Zamość
15. miasto i gmina Zwierzyniec

W strukturze osadniczej powiat liczy 3 miasta i 309 miejscowości wiejskich, w tym 304 sołectw. Wiejska sieć osadnicza jest bardzo rozdrobniona. Dominują miejscowości małe, przeciętnie w jednej miejscowości wiejskiej mieszka 326 osób.

W centralnej części powiatu znajduje się wydzielona jednostka administracyjna, jakim jest powiat grodzki Zamość. W powiecie mieszka 110 424 osób, w tym w miastach – 11 715 osób, co stanowi 13,3% ogółu ludności. Wskaźnik gęstości zaludnienia jest niski i wynosi 59 osób na km². Przyrost naturalny jest ujemny i wynosi -365 osób rocznie. Ujemne jest również saldo migracji – 82 osoby rocznie.

Strukturę gospodarczą powiatu określa się jako rolniczo - przemysłową. W rejestrze REGON zarejestrowanych było około 5 253 podmiotów gospodarki narodowej (GUS, 2006 r.). Powiat zamojski charakteryzuje niski stopień uprzemysłowienia i usług.

Do największych podmiotów prowadzących działalność produkcyjną należą: Zakłady Tłuszczowe Sp. z o.o. w Bodaczowie, Browar w Zwierzyńcu, zakłady produkcji mebli w Zwierzyńcu, Bondyrzu, Płoskiem i Brodach Małych, TEK-FOL w Sitańcu, zakład produkcji mydła "BetaSoap" w Szewni Dolnej, zakład produkcji parkietu w Hutkach.

Znaczące pod względem zatrudnienia i rangi gospodarczej są firmy związane z kolejnictwem tj. w Bortatyczach, gm. Zamość - LHS, Sp. z o.o.; Zakład Taboru PKP - sekcja eksploatacji i Terminal Przeładunkowy Sp. z o.o. w Brodach Małych, gm. Szczebrzeszyn. Ponadto, na terenie powiatu działalność produkcyjną prowadzą: zakłady przemysłu spożywczego, w tym: ciastkarnie, wytwórnie lodów, masarnie, piekarnie, wytwórnie wód gazowanych, młyny, rzeźnie; firmy przetwórstwa i usług w tym: zakłady betoniarskie, tartaki, zakłady usług stolarskich.

Powiat posiada korzystne warunki do produkcji rolniczej. Pod względem jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej uwzględniającej warunki glebowe, agroklimat i warunki wodne powiatu klasyfikowane są w czołówce województwa lubelskiego. Najlepsze gleby i najkorzystniejsze warunki upraw występują w północnej i wschodniej części powiatu w takich gminach jak: Miączyn, Sitno, Komarów, Zamość, Grabowiec i Skierbieszów. W części południowej, w gminach Krasnobród, Adamów i Zwierzyniec występują słabsze gleby i duże kompleksy leśne.

3.3. STAN I TENDENCJE ZMIAN JAKOŚCI POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO

Powiat zamojski niezmiennie odznacza się niskimi wskaźnikami zanieczyszczenia powietrza, co związane jest z jego rolniczym charakterem, brakiem przemysłu ciężkiego i chemicznego oraz wielkiej energetyki. Emitorami zanieczyszczeń do atmosfery są tu głównie zakłady przemysłu spożywczego, gospodarki komunalnej oraz źródła komunikacyjne.

W 2006 r. w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska badania poziomów substancji w powietrzu (dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, pyłu zawieszonego i benzenu) na obszarze powiatu zamojskiego wykonywane były na dwóch stacjach pomiarowych Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska, Delegatura w Zamościu (w Szczebrzeszynie i w Białym Słupie) i na jednej stacji pomiarowej Państwowej Powiatowej Inspekcji Sanitarnej w Zamościu (w Krasnobrodzie). Monitoring wprowadzanych do powietrza substancji jest prowadzony przez Zakłady Tłuszczowe w Bodaczowie Sp. z o.o. oraz Krajową Spółkę Cukrową S.A. w Toruniu Oddział "Cukrownia Klemensów" w Szczebrzeszynie, które realizują obowiązek dwukrotnego pomiaru emisji w ciągu roku.

Największymi źródłami zanieczyszczeń atmosfery były w latach 2003 – 2006 następujące zakłady:

- Zakłady Tłuszczowe Sp. z o.o. w Bodaczowie, eksploatujące 3 kotły parowe OSR-16/42 o wydajności cieplnej 12,24 MW oraz jeden typu OR-16/42 o wydajności cieplnej 12,7 MW. Łączna nominalna moc kotłowni wynosi 47,7 MW. W kotłowni spalany jest miął węglowy. W latach 2004 – 2006 r. nastąpił wzrost emisji wszystkich substancji emitowanych ze spalania węgla w porównaniu z 2003 rokiem. Najbardziej wzrosła emisja pyłu, dwutlenku siarki i dwutlenku węgla Zakład ten został objęty krajowym planem rozdziału uprawnień do emisji dwutlenku węgla na lata 2005 -2007.
- "EUROPAROUET" Sp z o. o. w Hutkach - źródłem emisji jest kocioł wodny austriackiej firmy Bidner typu RRK -1650 o wydajności cieplnej 1,65 MW i sprawności cieplnej 85%. Kocioł opalany jest trocinami i odpadami z obróbki drewna powstającymi w procesie produkcji w zakładzie.

- Zakład Energetyki Ciepłej Sp. z o. o. w Szczebrzeszynie - eksploatuje dwie kotłownie: "Osiedlową" i kotłownię w Szkole Podstawowej. Kotłownia "Osiedlowa" o mocy 3,34 MW wyposażona jest w trzy kotły KMR-600 i jeden Rumia 530. Kotłownia w Szkole Podstawowej o mocy 2,63 MW wyposażona jest w trzy kotły SŻ II G i jeden RSP 400.
- Krajowa Spółka Cukrowa S.A. w Toruniu Oddział "Cukrownia Klemensów" w Szczebrzeszynie – eksploatuje kotłownię grzewczą wyposażoną w cztery kotły, w tym jeden KRM o wydajności cieplnej 2,9 MW oraz trzy kotły typu WCO-80 o wydajności cieplnej 1,1 MW . W kotłowni spalany jest węgiel kamienny asortymentu miał. Łączna moc cieplna całej instalacji wynosi 8,5 MW. W zakładzie nie prowadzono działalności produkcyjnej. Kotłownia eksploatowana jest na potrzeby c.o. Zaprzestanie działalności produkcyjnej w Cukrowni "Klemensów" w Szczebrzeszynie spowodowało znaczne zmniejszenie emitowanych zanieczyszczeń do powietrza: pyłu o 94,088 Mg, dwutlenku siarki o 72,969 Mg, dwutlenku azotu o 22,261 Mg oraz dwutlenku węgla o 23 432,89 Mg.

Zakładem emitującym największe ilości lotnych związków organicznych do powietrza jest "JOBON" Sp. z o. o. w Zwierzyńcu. Zakład ten w 2005 r. wyemitował o 5 233 kg więcej ketonów w porównaniu z rokiem 2004. Zwiększona emisja ketonów spowodowana była wzrostem produkcji oraz zastosowaniem w technologii innego rodzaju kleju. Emisja pozostałych związków wzrosła nieznacznie, proporcjonalnie do wzrostu produkcji.

Przykładem zmniejszenia emisji jest również Zakład Energetyki Ciepłej w Szczebrzeszynie. Tendencja malejąca ilości emitowanych zanieczyszczeń utrzymuje się od 2004 r. i wynika ze zmniejszonej ilości zużytego węgla. W 2005 r. przeprowadzono modernizację kotłowni polegającą na zainstalowaniu palnika retortowego w jednym z kotłów, wpłynęło to na zmniejszenie ilości zużywanego węgla.

Emisja z pozostałych kontrolowanych przez WIOŚ w Lublinie, Delegatura w Zamościu zakładów pozostaje na stałym poziomie, z niewielką tendencją wzrostową związaną ze wzrostem produkcji (Fabryka Mebli "Poznańscy" w Bondyrzu, Spółka "JOBON" w Zwierzyńcu).

W latach 2003 – 2006 stwierdzono naruszenia wymagań ochrony środowiska w kontrolowanych podmiotach dotyczące:

- nie prowadzenia pomiarów emisji i przekazywania ich organowi właściwemu do udzielenia pozwolenia,
- braku ewidencji rodzaju i ilości zanieczyszczeń wprowadzanych do powietrza zgodnie z przepisami oraz przekazywania jej właściwym organom,
- braku uregulowanego stanu prawnego w zakresie wprowadzania zanieczyszczeń do powietrza,
- zadymiania terenu przez instalacje energetycznego spalania paliw i zapylenie terenu przez instalacje technologiczne,
- braku stanowiska do pomiaru emisji z instalacji technologicznej,
- braku zgłoszenia eksploatacji instalacji spalania paliw organowi ochrony środowiska,
- nie dotrzymywania standardów emisyjnych,
- braku wnoszenia opłat za korzystanie ze środowiska w 2 zakładach: w Zakładzie Produkcyjno-Usługowy S.C. A. i C. Batorski w Brodach Małych oraz w Zakładzie Budowy i Remontu Mostów w Sitańcu.

Uciążliwości związane z natężeniem ruchu komunikacyjnego występują w dużych i większych miastach (między innymi i na terenie powiatu zamojskiego) oraz w rejonie Roztoczańskiego Parku Narodowego. Najbardziej narażone tereny na oddziaływanie zanieczyszczeń komunikacyjnych znajdują się przy trasach komunikacyjnych tj. przy drogach krajowych DK 17 Warszawa – Hrebenne i DK 74 Hrubieszów – Frampol – Kielce.

W obrębie powiatu zamojskiego poziom zanieczyszczeń powietrza w ostatnich latach utrzymuje się na porównywalnym poziomie. W obszarach uzdrowiskowych i parkach narodowych o zastrzonych

wartościach stężeń dopuszczalnych (SO₂ i NO_x) nie stwierdzono również przekroczeń norm dopuszczalnych – ich wartości były niskie, rzędu 50 % poziomów dopuszczalnych.

Na stacji automatycznej Biały Słup wartość obliczonego stężenia średniorocznego dwutlenku siarki w 2006 roku była nieco wyższa niż w latach ubiegłych i wyniosła ok. 21% stężenia dopuszczalnego dla obszaru parku narodowego. Zmierzone poziomy 24-godzinne dwutlenku siarki nie przekroczyły wartości dopuszczalnych dla kryterium ochrony zdrowia ludzi odnoszących się do terenu kraju (stacja Szczepieszyn), jak i terenów obszarów ochrony uzdrowiskowej (stacja Krasnobród). Średnioroczny poziom dwutlenku siarki na terenie RPN utrzymywał się w latach 2004 – 2006 na niskim poziomie. Podstawowym źródłem emisji dwutlenku siarki jest energetyczne spalanie paliw zanieczyszczonych siarką, co ma bezpośredni wpływ na zmienność sezonową stężeń tego zanieczyszczenia w roku. Potwierdzeniem tego są najwyższe stężenia 24-godzinne zaobserwowane w miesiącach zimowych na stacjach pomiarowych w Szczepieszynie i Krasnobrodzie.

Rozkład stężeń dwutlenku azotu nie charakteryzuje się tak wyraźną zmiennością sezonową, jak w przypadku dwutlenku siarki. Bardziej równomierny rozkład tego zanieczyszczenia w skali roku wskazuje na to, że obok spalania paliw w celach grzewczych istnieje inne znaczące źródło emisji tego związku, jakim jest ruch komunikacyjny. Transport drogowy ma coraz większy wpływ na poziom stężeń tego zanieczyszczenia w powietrzu. Przeprowadzone badania wykazały, że stężenia średnioroczne dwutlenku azotu w powietrzu kształtowały się w ciągu całego roku na niskim poziomie i nie przekroczyły 5% wartości stężenia dopuszczalnego.

Stężenia pyłu zawieszonego wykazały w okresie roku zmienność typową dla zanieczyszczeń emitowanych głównie w wyniku spalania paliw stałych, a jego stężenia w okresie zimowym były znacznie wyższe niż w miesiącach letnich. W miesiącach zimowych na stacjach w Krasnobrodzie i w Białym Słupie wystąpiły przekroczenia wartości dopuszczalnych stężeń 24-godzinnych. Liczba tych przekroczeń była jednak dużo niższa od dopuszczalnej częstości przekroczeń w roku (35 razy) i wynosiła odpowiednio: w Krasnobrodzie - 15 razy i Białym Słupie - 18 razy. Stężenia średnie roczne dla pyłu zawieszonego PM₁₀ na poszczególnych stanowiskach wynosiły: 16,5% stężenia dopuszczalnego określonego dla roku kalendarzowego w Szczepieszynie, 40,8 % w Krasnobrodzie oraz 66,0% na stacji Biały Słup. Znaczący wzrost stężeń tego zanieczyszczenia w ciągu całego roku na stacji Biały Słup spowodowany jest podobnie jak w przypadku dwutlenku siarki zmianą trybu prowadzenie pomiarów z okresowych na ciągle automatyczne jak również samej metody pomiarowej, która obecnie zapewnia odpowiednią w pełni normowaną jakością uzyskiwanych wyników.

Benzen jest najprostszym węglowodorem aromatycznym zaliczanym do grupy lotnych związków organicznych i jest substancją o działaniu rakotwórczym. Emitowany jest głównie z pojazdów samochodowych, stacji benzynowych i procesów technologicznych, w których wykorzystywane są rozpuszczalniki organiczne oraz w wyniku niepełnego spalania paliw stałych. Pomiaru stężeń tego zanieczyszczenia w powietrzu prowadzone były na stacji zlokalizowanej na obszarze ochrony uzdrowiskowej. Obliczone stężenie średnie roczne nie przekroczyło poziomu 52% wartości dopuszczalnej tego zanieczyszczenia. Średnioroczny poziom benzenu na stacji pomiarowej w Krasnobrodzie stanowił 19,25 % poziomu dopuszczalnego ustanowionego dla kryterium ochrony zdrowia na obszarach ochrony uzdrowiskowej.

Stan czystości powietrza na terenie powiatu w latach 2004 – 2006 można uznać za bardzo dobry. Niewielkie ilości emitowanych zanieczyszczeń z zakładów przemysłu spożywczego, z energetyki grzewczej i ze środków transportu nie powodują istotnego wzrostu stężeń zanieczyszczeń w powietrzu. Można stwierdzić, że przemiany gospodarcze a także wzrost świadomości ekologicznej w ostatnich latach przyczyniły się do zmniejszenia emisji zanieczyszczeń powietrza poprzez:

- ograniczenie produkcji przemysłowej,
- budowę kotłowni gazowych i olejowych,
- wzrost zużycia benzyny bezołowiowej.

W latach 2004 – 2006 strefa powiatu zamojskiego klasyfikowana była w wynikach bieżącej oceny jakości powietrza do klasy A (w której głównym celem działań jest utrzymanie jakości powietrza na tym samym lub lepszym poziomie), zarówno dla kryterium ochrony zdrowia, jak i kryterium ochrony roślin. Co oznacza, że na tym obszarze nie zostały przekroczone dopuszczalne wartości stężeń żadnego z zanieczyszczeń podlegających ocenie. Niemniej, w powiecie grodzkim Zamość stwierdzono podwyższone stężenia pyłu zawieszonego PM10, kwalifikujące tę strefę do klasy C, gdzie wymagane jest opracowanie programu ochrony powietrza.

Wyniki pomiarów poszczególnych substancji w powietrzu uzyskane na stacjach pomiarowych zostały przedstawione w kolejnych tabelach wraz z krótką oceną jakości powietrza za 2006 r.

Tabela 1. Dwutlenek siarki – zestawienie danych za 2006 r.

Lp.	Lokalizacja stacji	Instytucja wykonująca pomiary	Liczba zatwierdzonych wyników pomiarów stężeń 24h w roku	Stężenie średnie roczne [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	Maksymalne stężenia 24-godz. [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	Liczba przekroczeń dopuszczalnego stężenia 24h w roku kalendarzowym		
						ochrona zdrowia		obszary parków narodowych
						teren kraju	obszary ochrony uzdrowiskowej	
1.	Szczebrzeszyn ul. Partyzantów	WIOŚ	57	0,7	2,3	0		
2.	Krasnobród, ul. Lelewela	PSSE	52	9,0	31,5		0	
3.	Biały Słup (Roztoczański Park Narodowy)	WIOŚ	249	3,1	24,4			-

Tabela 2. Dwutlenek azotu – zestawienie danych za 2006 r.

Lp.	Lokalizacja stacji	Instytucja wykonująca pomiary	Liczba zatwierdzonych wyników pomiarów stężeń 24h w roku	Stężenie średnie roczne [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	% stężenia dopuszczalnego	% stężenia dopuszczalnego powiększonego o margines tolerancji
1.	Szczebrzeszyn ul. Partyzantów	WIOŚ	57	1,7	4,3	3,5

Tabela 3. Pył zawieszony – zestawienie danych za 2006 r.

Lp.	Lokalizacja stacji	Instytucja wykonująca pomiary	Liczba wyników pomiarów stężeń 24h w roku kalendarzowym	Stężenie średnie roczne [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	Liczba przekroczeń dopuszczalnego stężenia 24h w roku kalendarzowym
1.	Szczebrzeszyn ul. Partyzantów	WIOŚ	57*	6,6	0
2.	Krasnobród, ul. Lelewela	PSSE	194*	16,3	15
3.	Biały Słup (Roztoczański Park Narodowy)	WIOŚ	352**	26,4	18

* - wyniki pyłu BS mierzonego metodą reflektometryczną po przeliczeniu na pył PM10

** - wyniki pyłu PM10

Tabela 4. Benzen – zestawienie danych za 2006 r.

Lokalizacja stanowiska	Instytucja wykonująca pomiary	Liczba zatwierdzonych wyników pomiarów stężeń 24h w roku kalendarzowym	Stężenie średnie roczne [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	% stężenia dopuszczalnego
Krasnobród, ul. Lelewela	PSSE	52	2,07	51,8

3.4. OCHRONA PRZED HAŁASEM I PROMIENIOWANIEM ELEKTROMAGNETYCZNYM

Na terenie powiatu zamojskiego hałas stanowi najbardziej powszechne zanieczyszczenie środowiska. Na jego szkodliwe oddziaływanie narażona jest największa liczba osób. Dotyczy to w szczególności hałasu pochodzącego od środków transportu. Stwierdza się zanikanie ciszy nocnej w obszarach bezpośrednio sąsiadujących z ciągami komunikacyjnymi.

- mała uciążliwość – $\text{LAeq} \leq 52 \text{ dB}$,
- średnia uciążliwość – $52 \text{ dB} < \text{LAeq} \leq 62 \text{ dB}$,
- duża uciążliwość – $63 \text{ dB} < \text{LAeq} \leq 70 \text{ dB}$
- bardzo duża uciążliwość – $\text{LAeq} > 70 \text{ dB}$.

Na terenie powiatu zamojskiego Delegatura WIOŚ w Zamościu przeprowadza pomiary poziomu hałasu komunikacyjnego drogowego i kolejowego.

Na terenie powiatu zamojskiego monitoring hałasu drogowego prowadzony jest wzdłuż trasy nr 17; Lublin-Zamość-Tomaszów, w obrębie miejscowości rekreacyjno-wypoczynkowych: Krasnobrodzie i Zwierzyńcu oraz w Szczebrzeszynie. Oceny poziomu hałasu dokonano w oparciu o rozporządzenia: Ministra Środowiska z dnia 29 lipca 2004 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. z 2004 r. Nr 178, poz. 1841) oraz Ministra Środowiska z dnia 9 stycznia 2002 r. w sprawie wartości progowych poziomów hałasu (Dz. U. z 2002 r. Nr 8, poz. 81).

Wykonane badania określiły poziomy hałasu A drogowego, który na omawianych terenach wynosił:

Tabela 5. Wyniki badań hałasu na terenie powiatu zamojskiego w latach 2002 - 2006

Punkt pomiarowy	Rok	Poziom hałasu drogowego A pora dnia (dB)		Natężenie ruchu łącznie (poj./godz.)	% pojazdów ciężkich
		przy ulicy	w linii zabudowy		
Droga krajowa nr 17					
Stary Zamość 150	2002	-	-	-	-
	2005	69,0	63,3	607	30,3
	2006				
Sitańiec 172	2002	71,1	67,9	732	28,7
	2005	71,0	66,9	882	28,8
	2006	73,3	68,4	696	34,0
Droga krajowa nr 74					
Jarosławiec Nr 49	2002	-	-	-	-
	2005	69,2	63,8	435	18,6
	2006				
Miejscowości wypoczynkowo - rekreacyjne i uzdrowiskowe					
Krasnobród ul. 3 Maja 33	2002	65,9	61,1	253	31,6
	2005	66,5	61,3	295	22,0
	2006	66,3	63,5	458	21,6
Krasnobród ul. Kościuszki 16	2002	-	-	-	-
	2005	61,7	56,2	93,0	26,9
	2006	61,3	53,4	83	24,6
Krasnobród ul. Sanatoryjna 9	2002	-	-	-	-
	2005	63,4	57,9	186	19,9
	2006	66,8	54,9	199	22,1
Krasnobród ul. Tomaszowska 62	2002	-	-	-	-
	2005	61,5	55,8	129	18,6
	2006				
Krasnobród Aleje NMP 32	2002	-	-	-	-
	2005	66,9	60,8	170	25,3
	2006				
Zwierzyniec ul. Zamojska 17	2002	66,6	62,5	325	29,8
	2005	68,3	65,7	392	27,3
	2006	66,5	64,4	348	24,4
Zwierzyniec ul. Kolejowa	2002	51,7	45,0	59	18,6
	2005				
	2006				
Zwierzyniec ul. Biłgorajska 16	2002	-	-	-	-
	2005	67,7	60,9	372	27,4
	2006	68,6	61,7	258	29,3
Szczepreszyn ul. Zamojska 45	2002	70,3	63,3	600	23,5
	2005	71,2	64,9	912	23,3
	2006	71,9	67,4	567	32,8

Badania wykazały, że w miejscowościach położonych przy trasach przelotowych w punktach pomiarowych zlokalizowanych w pierwszej linii zabudowy mieszkaniowej, wystąpiły przekroczenia dopuszczalnych wartości poziomu hałasu. Największe przekroczenia miały miejsce w Szczepreszynie przy ulicy Zamojskiej, gdzie stwierdzono bardzo wysokie zagrożenie hałasem oraz w Sitańcu (przy drodze krajowej nr 17), w obu przypadkach połączone z dużym udziałem w ruchu pojazdów ciężkich głównie ciągników i samochodów ciężarowych. Na terenie Zwierzynca przy ulicach Zamojskiej i Biłgorajskiej oraz na terenie Krasnobrodu przy ulicy 3-go Maja można mówić o wysokim lub średnim zagrożeniu hałasem. W Krasnobrodzie przy ulicach Kościuszki i Sanatoryjnej nie stwierdzono przekroczenia ustalonych wartości dopuszczalnych.

Wzdłuż tras objętych badaniami nie stwierdzono istnienia terenów o pełnym komforcie akustycznym. W niektórych punktach odnotowano wysoki tj: blisko 30 % udział w ruchu pojazdów ciężkich.

Kontynuowano badania hałasu kolejowego pochodzącego od trakcji PKP i LHS na terenie obejmującym obszary Roztoczańskiego Parku Narodowego /Biały Słup/. Średni poziom hałasu w punkcie Biały Słup wyniósł w 2005 roku 55,1 dB, a w 2006 roku – 56,4 dB. Z uwagi na brak określonych standardów akustycznych dla obszarów parków narodowych w obowiązujących aktach prawnych, jako kryterium odniesienia wykorzystano subiektywną skalę uciążliwości (opracowaną przez Państwowy Zakład Higieny). Na tej podstawie warunki akustyczne panujące w tej części parku można ocenić jako przeciętne.

Otrzymane wyniki świadczą o występowaniu klimatu akustycznego o średniej uciążliwości, a wyniki pomiarów w Krasnobrodzie i Zwierzyńcu - o zakłóceniu naturalnego klimatu akustycznego; jest to głównie drogowy hałas komunikacyjny. Przeprowadzona ocena hałasu wskazuje, że stwierdzone poziomy hałasu są zbliżone do wartości progowej poziomu hałasu określonej w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 9 stycznia 2002r., której przekroczenie powoduje zaliczenie tych obszarów do kategorii terenów zagrożonych hałasem wymagających podjęcia przedsięwzięć ochronnych w pierwszej kolejności.

pozytywnym zjawiskiem jest zmniejszanie się liczby przekroczeń hałasu przemysłowego: kontrole prowadzone w zakładach z urządzeniami do obróbki drewna oraz wykorzystujących urządzenia chłodnicze i transportowe w większości przypadków nie wykazały przekroczenia dopuszczalnego poziomu hałasu. Źródłem zakłóceń akustycznych są najczęściej małe zakłady usługowe oraz działalność rozrywkowa.

Prognozy na lata następne wskazują wzrost natężenia ruchu, a więc i potencjalne zagrożenia hałasem.

Pod względem pomiaru poziomu hałasu na terenie powiatu zamojskiego zadania przewidziane do realizacji w 2007 r. są kontynuacją badań prowadzonych w latach wcześniejszych. Badania obejmować będą tereny chronione (w sensie akustycznym) położone przy drogach krajowych: nr 17 w m. Sitaniec i nr 74 w m. Szczepieszynie o największym natężeniu ruchu komunikacyjnego. W 2007 r. wykonywane będą również pomiary hałasu komunikacyjnego na terenach rekreacyjno-wypoczynkowych tj. w Zwierzyńcu przy ulicach: Zamojskiej, Biłgorajskiej i Chodorowskiego i na trasie komunikacyjnej Zwierzyńiec-Kosobuda oraz w miejscowości uzdrowskiej Krasnobród przy ulicach: 3-go Maja, Sanatoryjnej i Kościuszki. Kontynuowane będą także pomiary hałasu kolejowego na stacji Biały Słup (teren RPN). Pomiary hałasu będą prowadzone w okresach wiosennym i jesiennym oraz letnim na terenach rekreacyjno-wypoczynkowych i uzdrowskim.

Mało rozpoznane w powiecie są zagrożenia związane z emisją promieniowania elektromagnetycznego. Promieniowanie elektromagnetyczne niejonizujące wywoływane jest głównie przez stacje i linie elektroenergetyczne wysokiego napięcia, stacje nadawcze radiowe i telewizyjne, stacje bazowe telefonii komórkowej. Konieczne jest kontrolowanie poziomu promieniowania elektromagnetycznego, wokół tych źródeł, zarówno na obszarach zabudowy mieszkaniowej jak i na terenach przewidzianych do lokalizacji takiej zabudowy.

3.5. OCHRONA I KSZTAŁTOWANIE STOSUNKÓW WODNYCH

Wprowadzanie ścieków do wód powierzchniowych i do ziemi. Oczyszczalnie ścieków.

Wyposażenie w infrastrukturę techniczną w zakresie gospodarki wodno-ściekowej na terenie powiatu oceniane jest jako niezadowalające. Spowodowane to jest wieloletnimi zaniedbaniami inwestycyjnymi. Istniejącą infrastrukturę techniczną w latach 2003 – 2005 przedstawia poniższa tabela. W chwili przygotowania raportu brak było pełnych danych za rok 2006.

Tabela 6. Infrastruktura techniczna ochrony środowiska w powiecie zamojskim w latach 2002 – 2005

Parametr	Jednostka	Rok		
		2003	2004	2005
długość czynnej sieci rozdzielczej	km	885,3	909,6	911,3
połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	sztuk	16144	17017	17422
ludność korzystająca z sieci wodociągowej	osoba	53731	55097	55864
długość czynnej sieci kanalizacyjnej	km	55,7	57,7	58,6
połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	1.458	1.693	1.739
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	osoba	7.166	7.990	8.376
Wodociągowa sieć rozdzielcza na 100 km ²	km	47,3	48,6	48,7
Kanalizacyjna sieć rozdzielcza na 100 km ²	km	3,0	3,1	3,1

Przepisy prawne Unii Europejskiej w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych określone zostały w szczególności w dyrektywie Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 roku. Dokument ten obliguje Rząd Rzeczypospolitej Polskiej do wybudowania, rozbudowania i/lub zmodernizowania oczyszczalni ścieków komunalnych i systemów kanalizacji zbiorczej w aglomeracjach w horyzoncie czasowym do 2015 r.

W grudniu 2003 r. Rada Ministrów przyjęła Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych (KPOŚK) wprowadzony do polskiego systemu prawnego poprzez ustawę Prawo wodne; został on zaktualizowany w 2005 r. Porządkowanie gospodarki wodno-ściekowej i zaspakajanie potrzeb ludności w dziedzinie odprowadzania ścieków należy do zadań własnych gmin. Zadaniem państwa jest przede wszystkim tworzenie prawnych, organizacyjnych i finansowych instrumentów wspomagających działania samorządów lokalnych.

W oparciu o przepisy ustawy Prawo wodne Wojewoda Lubelski wyznaczył na terenie powiatu zamojskiego 3 aglomeracje:

- aglomeracja Krasnobród (Krasnobród, Grabnik, Majdan Wielki, Nowa Wieś, Hutki, Kaczórki),
- aglomeracja Szczebrzeszyn (Szczebrzeszyn, Kawęczyn, Bodaczów, Wielącza, Wielącza Poduchowna, Brody Małe, Brody Duże, Niedzieliska, Niedzieliska-Kolonia, Kąty I)
- aglomerację Zwierzyniec (Zwierzyniec, Obroc, Wywłoczka, Bagno, Topólcza, Turzyniec, Żurawnica).

Agglomeracje te powinny w terminie do 31 grudnia 2015 r. wykonać lub zmodernizować oczyszczalnie ścieków, tak aby posiadały przepustowość zdolną przyjąć ścieki z całej aglomeracji i miały możliwość wysokiej redukcji związków biogenych (związki azotu i fosforu) oraz wybudować kanalizację doprowadzającą ścieki z aglomeracji do oczyszczalni. W aglomeracji Krasnobród należy wybudować 30,3 km kanalizacji, w aglomeracji Szczebrzeszyn 56 km a w aglomeracji Zwierzyniec 28,1 km. Dla potrzeb wsi Topólcza, gm. Zwierzyniec z uwagi na wysokie koszty budowy kanalizacji

z doprowadzeniem do oczyszczalni w Zwierzyńcu wymagana jest budowa oczyszczalni lokalnej wraz z siecią o przepustowości 30 m³/dobę.

Powodzenie w realizacji Programu zależy w dużej mierze od inicjatywy samorządów gminnych oraz umiejętności pozyskiwania przez nie środków finansowych. Wydatki na ten cel pochodzące ze środków funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej (narodowego i wojewódzkich) zostały określone jako priorytetowe. Uruchomiono kredyty i pożyczki preferencyjne celem zapewnienia finansowania inwestycji w tym zakresie. Również Fundusz Spójności daje możliwości dużym aglomeracjom lub grupom aglomeracji uzyskania środków na inwestycje w gospodarce wodno-ściekowej. Instrumenty te zachęcają jednostki samorządu terytorialnego do przyspieszenia realizacji przedsięwzięć umieszczonych w KPOŚK, a co za tym idzie osiągnięcie przez kraj efektu ekologicznego.

Zadania samorządów szczebla gminnego w zakresie gospodarki ściekowej skupić się powinny na rozbudowie sieci kanalizacyjnych tam, gdzie już funkcjonują zbiorcze oczyszczalnie ścieków (Zamość, Krasnobród, Szczebrzeszyn, Zwierzyniec) lub większe oczyszczalnie ścieków (Skierbieszów, Miączyn) oraz na ich rozbudowie w kierunku zwiększenia przepustowości i poprawy jakości odprowadzanych ścieków wraz z budową kanalizacji.

Alternatywnym rozwiązaniem dla terenów wiejskich o rozproszonej zabudowie jest budowa przydomowych oczyszczalni ścieków współfinansowana przez fundusze pomocowe, Gminy i mieszkańców.

W powiecie zamojskim funkcjonują w aglomeracjach 3 zbiorcze oczyszczalnie ścieków komunalnych: w Krasnobrodzie, w Szczebrzeszynie i w Zwierzyńcu.

W terenie funkcjonuje 20 lokalnych oczyszczalni ścieków komunalnych i 4 oczyszczalnie ścieków przemysłowych. Zestawienie wszystkich oczyszczalni eksploatowanych na terenie powiatu przedstawiono poniżej:

- w gminie Adamów 3 oczyszczalnie ścieków: oczyszczalnia ścieków komunalnych w Fabryce Mebli „Poznańscy” w Bondyrzu, oczyszczalnia w Szkole Podstawowej w Suchowoli i oczyszczalnia ścieków przemysłowych w Przedsiębiorstwie Wielobranżowym „Profesjonal” w Adamowie. Na sierpień 2007 r. przewidziano rozruch czwartej oczyszczalni ścieków, będzie to oczyszczalnia ścieków komunalnych z budynku Urzędu Gminy, bloku 20 –to rodzinnego i z Przedsiębiorstwa Wielobranżowego „Profesjonal”,
- w gminie Krasnobród 2 oczyszczalnie: zbiorcza oczyszczalnia gminna w Hutkach i oczyszczalnia w Domu Pomocy Społecznej w Majdanie Wielkim (wybudowana ze środków powiatowego funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej),
- w gminie Łabunie 2 oczyszczalnie : oczyszczalnia w Szkole Podstawowej i Gimnazjum w Łabuniach i oczyszczalnia w Hospicjum Santa Galla w Łabuniach,
- w gminie Miączyn 3 oczyszczalnie: oczyszczalnia Gospodarstwa Gruntów Marginalnych i Mieszkaniowego Zasobów Własności Rolnej Skarbu Państwa w Michalowie przejęta przez Gminę Miączyn oraz 2 małe oczyszczalnie ścieków przy Szkołach Podstawowych w Horyszowie i w Kotlicach,
- w gminie Nielisz 2 oczyszczalnie: oczyszczalnia ścieków komunalnych w Domu Pomocy Społecznej w Ruskich Piaskach (wybudowana ze środków powiatowego funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej) i oczyszczalnia ścieków przemysłowych w Gorzelnii w Ruskich Piaskach,
- w gminie Radecznica 1 oczyszczalnia ścieków: w Szpitalu Psychiatrycznym (oczyszczalnia technicznie przestarzała, do likwidacji),
- w gminie Sitno 1 oczyszczalnia: oczyszczalnia przy Wojewódzkim Ośrodku Doradztwa Rolniczego w Lublinie z/s w Końskowoli Oddział w Sitnie,
- w gminie Skierbieszów dwie oczyszczalnie: oczyszczalnia ścieków komunalnych przy Urzędzie Gminy (przewidziana do modernizacji) i oczyszczalnia ścieków przemysłowych w Gorzelnii w Łaziskach.

- w gminie Stary Zamość 1 oczyszczalnia Spółdzielni Mieszkaniowej w Starym Zamościu,
- w gminie Sułów 3 oczyszczalnie ścieków: oczyszczalnia Spółdzielni Mieszkaniowej "Storczyk" w Michalowie, oczyszczalnia dla potrzeb Urzędu Gminy, Szkoły Podstawowej i Gimnazjum Publicznego w Sułowie i oczyszczalnia w Domu Pomocy Społecznej w Klemensowie (wybudowana ze środków powiatowego funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej),
- w gminie Szczebrzeszyn 2 oczyszczalnie ścieków: zbiorcza oczyszczalnia gminna w Szczebrzeszynie i oczyszczalnia ścieków przemysłowych i komunalnych z osiedla mieszkaniowego w Zakładach Tłuszczowych Sp. z o. o. w Bodaczowie,
- w gminie Zamość 4 oczyszczalnie: oczyszczalnie w Szkole Podstawowej w Sitańcu i w Wysokiem oraz oczyszczalnia Spółdzielni Mieszkaniowej "Rybak" w Topornicy i oczyszczalnia na Stacji Paliw "Na Błoniach" L. Bednarz J. Zawadzki sp. j. w Sitańcu,
- w gminie Zwierzyniec 1 oczyszczalnia ścieków: oczyszczalnia zbiorcza eksploatowana przez Spółkę Wodno-Ściekową w Zwierzyńcu.

Łącznie w oczyszczalniach na terenie powiatu oczyszczanych jest ok. 3 300 m³ ścieków na dobę. Łączna przepustowość oczyszczalni wynosi ok. 6 000 m³ /dobę. Wynika z tego, że wykorzystanie oczyszczalni wynosi nie wiele ponad 50 %. Powodem tego jest niedostatecznie rozwinięta sieć kanalizacyjna, której łączna długość na terenie powiatu wynosi tylko 58,3 km. Na dzień 31 grudnia 2005 r. ścieki z 1739 budynków mieszkalnych odprowadzane były do oczyszczalni.

Jakość odprowadzanych ścieków generalnie nie budzi zastrzeżeń, jedynie ścieki odprowadzane z oczyszczalni Szpitala Psychiatrycznego w Radecznicy oczyszczane są w nieznacznym stopniu. Znaczne ilości ścieków dowożonych z szamb oczyszczanych jest w oczyszczalniach w Zamościu, w Zwierzyńcu, w Krasnobrodzie, w Miączynie i w Skierbieszowie.

Oprócz niezbędnych inwestycji w zakresie rozbudowy oczyszczalni i budowy sieci kanalizacyjnych w aglomeracjach Krasnobród, Szczebrzeszyn i Zwierzyniec generalne rozwiązania oczyszczania ścieków niezbędne są w gminach Grabowiec, Komarów, Miączyn, Nielisz, Radecznica, Sitno, Skierbieszów, Stary Zamość, Zamość, Sułów.

Gmina Radecznica opracowała projekt oczyszczalni ścieków komunalnych dla potrzeb miejscowości Radecznica i Szpitala Psychiatrycznego oraz docelowo dla sąsiednich miejscowości. Gmina Zamość opracowuje projekt kanalizacji dla miejscowości Szopinek, Wólka Panieńska, Kalinowice i Jatutów z odprowadzaniem ścieków do oczyszczalni miejskiej w Zamościu. Gmina Łabunie planuje również budowę kanalizacji z odprowadzeniem do oczyszczalni miejskiej w Zamościu.

Przy współudziale środków unijnych, gminnych i własnych mieszkańców wybudowano w gminie Stary Zamość 95 przydomowych oczyszczalni ścieków, w gminie Adamów 78 i w gminie Sułów 10. Roztoczański Park Narodowy wyposażył 10 leśniczówek położonych na terenie Parku w przydomowe oczyszczalnie ścieków.

Ścieki oczyszczane w oczyszczalniach na terenie powiatu zamojskiego odprowadzane są do wód powierzchniowych w zlewni rzeki Wieprz. Tylko z trzech małych oczyszczalni ścieki odprowadzane są do wód zlewni rzeki Bug (szkoły w Horyszowie i w Kotlicach oraz osiedle w Miączynie).

Łącznie odprowadzono do środowiska około **674 788** m³ oczyszczonych ścieków tj. o około **127 600** m³ więcej w porównaniu do roku 2004. Przyczyną tego stanu jest zwiększenie ilości ścieków odprowadzanych z dużych źródeł (Zakłady Tłuszczowe w Bodaczowie, ZGKiM w Szczebrzeszynie, ZGK w Krasnobrodzie, Samodzielny Publiczny Wojewódzki Szpital Psychiatryczny w Radecznicy i Spółka Wodna w Zwierzyńcu).

Ładunek zanieczyszczeń odprowadzonych z pięciu największych oczyszczalni do wód powierzchniowych był następujący:

- BZT₅ - 16 653 kgO₂/rok,
- ChZT-Cr - 73 904 kgO₂/rok,
- Zawiesiny ogólne - 26 648 kg/rok.

Stan wód powierzchniowych

W obrębie powiatu monitorowany jest stan czystości wód rzek: Wieprza, Łabuńki, Poru i Czarnego Potoku. Stan większości z nich, tzn. Wieprza, Łabuńki i Poru jest niezadowolający, mimo stopniowej poprawy.

W 2002 roku w granicach powiatu zamojskiego dominowały wody klasy III, odcinkami II oraz pozaklasowe. W klasyfikacji ogólnej wody Wieprza sklasyfikowane były w źródłowym odcinku jako pozaklasowe (Majdan Wielki), potem klasy III czystości (do okolic Szczepieszyna – Klemensów), następnie (do granic powiatu) jako pozaklasowe (z uwagi na wzrost zawartości fosforu i niskie miano coli). Stan monitorowanych dopływów rzeki Wieprz był następujący:

- Łabuńka, prowadząca na całej długości wody pozaklasowe
- Czarny Potok (nieliczna rzeka o II klasie czystości)
- środkowy odcinek Wolicy – II klasa czystości
- Por - III klasa czystości

Są to więc rzeki (poza Łabuńką) przenoszące wody o korzystnych parametrach. Stwierdzono, że w perspektywie kilku ostatnich lat jakość wód Łabuńki uległa poprawie. O jej dyskwalifikacji przesądziły trzy wskaźniki: zawiesina ogólna i azot azotynowy (w górnym biegu) oraz miano coli (poniżej Zamościa). Wszystkie inne wskaźniki odpowiadają klasie II i III.

W 2006 r. Delegatura w Zamościu prowadziła na terenie powiatu zamojskiego badania jakości wód rzek w następujących sieciach monitoringowych:

- monitoring diagnostyczny na rzekach: Wieprz, Łabuńka, Por, Świerszcz i Sieniocha, w 13 punktach kontrolno-pomiarowych wymienionych w tabeli nr 5, w tym monitoring substancji niebezpiecznych w 4 punktach kontrolno-pomiarowych (Obrocz, Klemensów, Staw Noakowski i Krzak),
- monitoring wód powierzchniowych przeznaczonych do bytowania ryb w warunkach naturalnych na rzece Wieprz w 5 punktach kontrolno-pomiarowych (za wyjątkiem Stawu Noakowskiego),
- sieć Eurowaternet – na rzece Wieprz w punkcie kontrolno-pomiarowym Obrocz.

W roku 2004 wprowadzono nową klasyfikację jakości wód, w oparciu o rozporządzenie Ministra Środowiska z 11 lutego 2004 r. w sprawie klasyfikacji dla prezentowania stanu wód powierzchniowych i podziemnych, sposobu prowadzenia monitoringu oraz sposobu interpretacji wyników i prezentacji stanu tych wód (nieobowiązujące). Cytowane rozporządzenie do prezentacji stanu wód wprowadza pięć klas jakości:

- Klasa I – wody o bardzo dobrej jakości,
- Klasa II – wody dobrej jakości,
- Klasa III – wody zadowolającej jakości,
- Klasa IV – wody niezadowolającej jakości,
- Klasa V – wody złej jakości.

Należy podkreślić, że wyniki badań wód sprzed 2004 roku przedstawione zostały wg starej klasyfikacji, gdyż przeliczenie wyników badań jest czasochłonne i zwiększyłoby znacznie koszty wykonania raportu.

Jakość wód powierzchniowych w 12 punktach pomiarowo-kontrolnych na terenie powiatu zamojskiego według nowej klasyfikacji w roku 2006 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 7. Jakość wód powierzchniowych na terenie powiatu zamojskiego w 2006 roku

Lp.	Nazwa rzeki	Nazwa punktu	Klasa jakości	Wskaźniki decydujące o klasie
1.	WIEPRZ	Majdan Wielki	IV	Barwa, ChZTMn ChZTcr, OWO, amoniak, azot Kjeldahla, fosforany, liczba bakterii coli typu kałowego, ogólna liczba bakterii
		Obrocz	IV	Barwa, ChZTcr, OWO, mangan, indeks saprobowości peryfitonu, indeks bioróżnorodności, liczba bakterii coli typu kałowego, ogólna liczba bakterii
		Szczebrzeszyn	IV	Barwa, OWO, liczba bakterii coli typu kałowego, ogólna liczba bakterii
		Klemensów	III	Barwa, ChZTcr, liczba bakterii coli typu kałowego, ogólna liczba bakterii
		Michalów	IV	Barwa, ChZTcr, fosforany, liczba bakterii coli typu kałowego, ogólna liczba bakterii, indeks saprobowości fitoplanktonu
		Staw Noakowski	IV	Barwa, zawiesina ogólna, BZT5, ChZTcr, OWO, Chlorofil „a” , liczba bakterii coli typu kałowego, ogólna liczba bakterii
2.	ŁABUŃKA	Pniówek	IV	Barwa, zawiesina ogólna, ChZTMn ChZTcr, liczba bakterii coli typu kałowego, ogólna liczba bakterii
		Wysokie	IV	Barwa, ChZTcr, OWO, azotyny, liczba bakterii coli typu kałowego, ogólna liczba bakterii
		Krzak	IV	Barwa, zawiesina ogólna, BZT5, ChZTcr, OWO, azotyny, fosforany, liczba bakterii coli typu kałowego, ogólna liczba bakterii
3.	POR	Nawóz	III	Barwa, zawiesina ogólna, tlen rozpuszczony, BZT5, ChZTcr, OWO, wapń, indeks saprobowości fitoplanktonu, liczba bakterii coli typu kałowego
4.	ŚWIERSZCZ	Malowany most	IV	Barwa, ChZTMn, ChZTcr, OWO
		Zwierzyniec	IV	Barwa, ChZTMn ChZTcr, OWO, liczba bakterii coli typu kałowego
5.	SIENIOCHA	Śniatycze	IV	Barwa, ChZTcr, OWO,

Rzeka Wieprz badana była w 6 punktach pomiarowo-kontrolnych z częstotliwością 1 raz w miesiącu. Wody rzeki prawie we wszystkich badanych punktach miały klasę IV. W pierwszym przekroju w miejscowości Majdan Wielki na ocenę ogólną miały wpływ wskaźniki z grupy tlenowych oraz biogeny i parametry mikrobiologiczne. W punkcie Obrocz na jakość wody miały wpływ takie wskaźniki jak: barwa, ChZTcr, OWO, mangan, indeks saprobowości peryfitonu, indeks bioróżnorodności oraz wskaźniki mikrobiologiczne. W punkcie Szczebrzeszyn na jakość wody miały wpływ wskaźniki mikrobiologiczne oraz OWO. Najkorzystniej przedstawiała się sytuacja w punkcie w miejscowości Klemensów, gdzie większość wskaźników utrzymywała się w klasie I i II, a o klasie III zdecydowały takie wskaźniki jak CHZTcr i mikrobiologiczne.

W Michalowie szczególny wpływ na klasę wody miały parametry: fosforany, OWO i mikrobiologia. W Stawie Noakowskim większość wskaźników zakwalifikowała się do klasy I i II, ale zaobserwowano podwyższoną ilość zawiesiny ogólnej oraz OWO, CHZTcr, chlorofilu „a” i wskaźników mikrobiologicznych i te parametry zdecydowały o IV klasie.

Rzeka Łabuńka badana była w 3 punktach pomiarowo-kontrolnych w miejscowościach Pniówek, Wysokie oraz Krzak z częstotliwością 1 raz w miesiącu. We wszystkich badanych punktach wody rzeki zakwalifikowały się do IV klasy jakości. O klasie IV w miejscowości Pniówek zdecydowały takie wskaźniki jak: barwa, zawiesina ogólna, wskaźniki tlenowe oraz wskaźniki mikrobiologiczne. W punkcie Wysokie na IV klasę miały wpływ takie parametry jak: barwa CHZTcr, OWO, azotyny, wskaźniki mikrobiologiczne. Natomiast w punkcie w miejscowości Krzak: barwa, zawiesina ogólna, wskaźniki z grupy wskaźników tlenowych, biogenych i wskaźniki mikrobiologiczne.

Rzeka Por była badana w punkcie pomiarowo-kontrolnym Nawóz z częstotliwością 1 raz na kwartał. Z parametrów których oznaczenia posłużyły za podstawę opracowania niniejszej oceny miały wpływ wskaźniki fizyczne, tlenowe, biogenne oraz biologiczne i mikrobiologiczne.

Rzeka Świerszcz była badana w punktach Malowany Most i Zwierzyniec z częstotliwością 1 raz na kwartał. O wyniku oceny jakości wód w punkcie Malowany Most zdecydowała barwa oraz wskaźniki tlenowe, a w Zwierzyncu barwa oraz wskaźniki z grup: tlenowych i mikrobiologicznych. Wody tej rzeki spełniały wymagania klasy IV.

Rzeka Sieniocha była badana w punkcie pomiarowo-kontrolnym w miejscowości Śniatycze z częstotliwością 1 raz na kwartał. Wody w tym punkcie osiągnęły IV klasę jakości ze względu na barwę i wskaźniki z grupy tlenowej.

Na terenie powiatu zamojskiego nie stwierdzono stanu wód złej jakości.

Podsumowując, z jedenastu punktów pomiarowo - kontrolnych objętych monitoringiem diagnostycznym tylko w trzech stwierdzono III klasę jakości tj. wody zadowalającej jakości - dotyczyło to rzeki Wieprz w punktach zlokalizowanych w miejscowościach: Obroc, Klemensów oraz Staw Noakowski. W pozostałych punktach na rzece Wieprz oraz we wszystkich punktach zlokalizowanych na rzece Łabuńce, rzece Por i Świerszcz odnotowano klasę IV tj. wody niezadowalającej jakości.

Wody podziemne, źródła

Na terenie powiatu zamojskiego zlokalizowane są 3 punkty monitoringu sieci krajowej: Kol. Sitno (gm. Sitno) i Sochy (gm. Zwierzyniec), które monitorują kredowe piętro wodonośne oraz Łabunie (gm. Łabunie) – piętro czwartorzędowe.

W 2002 roku stwierdzono, że jakość wód piętrowego kredowego mieści się w klasie Ib (Kol. Sitno) oraz klasie II (Sochy). Wody piętrowego czwartorzędowego mieszczą się we wskaźnikach dla klasy II (Łabunie) - powyższe dane wskazują na wysoką jakość wód podziemnych. Wyjątek stanowiły wody podziemne wokół składowiska odpadów w Grabowcu, w których odnotowano zanieczyszczenia odciekami z wysypiska. W wodach źródła w Radeczniczy okresowo stwierdzano występowanie zanieczyszczenia bakteriami coli typu kałowego. Regionalny monitoring wód podziemnych na terenie powiatu zamojskiego objął także rejon składowiska odpadów w Dębowcu. W próbkach wody pobranych w odległości od 7-20 m od składowiska stwierdzono obecność wskaźników toksycznych: azotu azotanowego i azotynowego (N-NO₃ i N-NO₂) w stężeniach odpowiadających klasie III i przekraczającej stężenia dopuszczalne dla wód klasy III, a w strefie od 20-60 m wskaźniki stężeń odpowiadające klasie III. Wskaźniki te cechują wody o niskiej jakości.

W 2006 r. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Lublinie Delegatura w Zamościu przeprowadziła na terenie powiatu zamojskiego badania jakości wód źródeł (naturalnych wypływów

wód podziemnych na powierzchni ziemi) oraz studni zlokalizowanych na terenie Roztoczańskiego Parku Narodowego. Lokalizację punktów kontrolnych wód podziemnych i ocenę jakości ich wód przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 8. Ocena jakości wód podziemnych na terenie powiatu zamojskiego w 2006 r.

Lp.	Lokalizacja źródła/studni	Gmina Powiat	Zlewnia rzeki	Ocena jakości wód				Okres poboru prób
				Klasa	Wskaźniki odpowiadające niższej klasie	NPL bakterii coli /100ml	NPL bakterii coli typu kałowego / 100ml	
Ocena wód źródeł								
1.	Krasnobród Kapliczka na wodzie	Krasnobród zamojski	Wieprz	II	azotany, przewodność, fosforany, wapń, krzemionka	0 ; 3	0 ; 3	wiosna jesień
2.	Hutki	Krasnobród zamojski	Wieprz	I	fosforany, wapń, krzemionka	4 ; 18	4 ; 18	wiosna jesień
3.	Obrocz	Zwierzyniec zamojski	Wieprz	II	przewodność, wapń, fosforany, krzemionka	3 ; 16	3 ; 16	wiosna jesień
4.	Szczebrzeszyn	Szczebrzeszyn zamojski	Wieprz	II	przewodność, wapń, fosforany, krzemionka	0	0	wiosna jesień
5.	Radecznicza	Radecznicza zamojski	Por Wieprz	II	azotyny, przewodność, fosforany, wapń, wodorowęglany, krzemionka, żelazo	2 ; 0	2 ; 0	wiosna jesień
6.	Husiny	Krasnobród zamojski	Sopot Tanew	II	azotyny, azotany, przewodność, siarczany, fosforany, wapń, krzemionka	0	0	wiosna jesień
Ocena wód studni zlokalizowanych na terenie Roztoczańskiego Parku Narodowego								
11.	Bezednia st. wiercona	Zwierzyniec zamojski		II	azotany, fosforany, krzemionka	0 ; 2	0	wiosna jesień
12.	Dębowiec st.kopana	Zwierzyniec zamojski		II	przewodność, fosforany, mangan, wapń, krzemionka, ogólny węgiel organiczny	2 ; 3	2 ; 0	wiosna jesień
13.	Rybakówka st. wiercona	Zwierzyniec zamojski		II	przewodność, wapń, fosforany, krzemionka, ogólny węgiel organiczny	6 ; 0	0	wiosna jesień
14.	Kruglik st. wiercona	Zwierzyniec zamojski		I	fosforany, wapń, krzemionka	0	0	wiosna jesień

Ocena wód podziemnych przeprowadzona na podstawie wskaźników fizycznych i chemicznych wypadła bardzo korzystnie, badane wody zostały zakwalifikowane do pierwszej klasy jako wody bardzo dobrej jakości i drugiej klasy jako wody dobrej jakości. Wśród oznaczonych wskaźników należy wymienić związki azotowe, których stężenia zdecydowały o drugiej klasie jakości wód w źródłach Krasnobród, Radecznicza i Husiny oraz w studni w Leśniczówce Bezednia. Podwyższone azotany i azotyny w wodach podziemnych mogą pochodzić z opadów atmosferycznych, rozkładu i mineralizacji naturalnych substancji organicznych jak również substancji wprowadzanych przez człowieka. Jednak większość wskaźników rejestrujących zmiany składu wód uwarunkowanych było pochodzeniem naturalnym. Należy także podkreślić fakt, że określone wartości wskaźników fizyko-chemicznych nie przekroczyły wartości dopuszczalnych jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

Badania mikrobiologiczne wykazały zanieczyszczenie stałe lub okresowe wód bakteriami coli w pięciu punktach kontrolnych. Bakterie coli typu kałowego wystąpiły w źródłach w Krasnobrodzie (w okresie jesiennym przy niskim stanie wód), w Hutkach, w Obroczy i w Radeczniczy w okresie wiosennym oraz w studni kopanej w Leśniczówce Dębowiec. Zanieczyszczenia tych wód należy wiązać przede wszystkim z brakiem lub niedostatecznym stanem infrastruktury wodno-kanalizacyjnej na obszarach zabudowanych.

3.6. OCHRONA POWIERZCHNI ZIEMI

Właściwości chemiczne i skład fizykochemiczny gleb jest monitorowany przez Stację Chemiczno-Rolniczą w Lublinie. Monitoring gleb użytków rolnych obejmuje przede wszystkim określenie odczynu gleby, zasobności w składniki mineralne oraz wydawanie zaleceń w zakresie zapobiegania procesom chemicznej degradacji gleb. Oprócz gleb użytków rolnych monitorowane są również gleby pod kątem zanieczyszczeń antropogenicznych, głównie wokół składowisk odpadów komunalnych i przemysłowych. Jest to monitoring prowadzony w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska. Na terenie woj. lubelskiego monitoring ten prowadzi IUNG w Puławach (sieć krajowa) i WIOŚ w Lublinie (sieć regionalna).

W 2002 roku stwierdzono, że powiat zamojski należy do obszarów, w obrębie którego gleby cechują się bardzo dobrymi parametrami. Udział gleb o odczynie kwaśnym i bardzo kwaśnym ($pH < 5,5$) jest najniższy w skali województwa lubelskiego – mieści się w granicach 20-40%. Tak samo niski, od 20-40% jest udział gleb o niskiej i bardzo niskiej zasobności w przyswajalny fosfor, potas i magnez. Deficytowe są jedynie, podobnie jak w glebach całego woj. lubelskiego, takie pierwiastki jak; bor, miedź i żelazo. Notowane są nieznacznie podwyższone zaw. metali ciężkich (dotyczy to również gleb wzdłuż tras komunikacyjnych) oraz siarki (RPN). W powiecie zamojskim badaniami na zawartość pierwiastków w warstwie ornej gleb, w sieci krajowej, objęto 1 punkt: Wielącza - gmina Szczepieszyn. Wyniki badań w latach 1995-2000 wykazały, że w glebie występuje podwyższona zawartość metali ciężkich i na tej podstawie zaliczono ją do gleb I stopnia zanieczyszczenia. Gleby na obrzeżach składowisk odpadów w Grabowcu i Dębowcu nie wykazują podwyższonych zawartości metali i fenoli, jedynie podwyższone stężenia chlorków.

Monitoring gleb leśnych i mchów na terenie Roztoczańskiego Parku Narodowego pod kątem ewentualnych zanieczyszczeń z tras komunikacyjnych i kolejowych pozwala na stwierdzenie:

- gleby leśne RPN nie zawierają wysokich zawartości metali ciężkich;
- uzyskane wyniki z badania gleb i mchów pozwalają na zaliczenie parku do obszarów „czystych” w stosunku do innych obszarów Polski. Niemniej, podwyższone nieco zawartości siarki w glebie i mchach uzasadniają prowadzenie dalszego monitoringu.

W 2006 r. Delegatura WIOŚ w Zamościu przeprowadziła badania gleb na terenie powiatu zamojskiego w m. Szczepieszyn przy drodze krajowej nr 74. Wyniki zostały przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 9. Wpływ ruchu komunikacyjnego na glebę na terenie powiatu zamojskiego

Obiekt	Natężenie ruchu [poj./h]	Zakresy podanych wartości	Odczyn pH	Zawartości metali [mg/kg s.m.]						Chlorki mgCl/kg	Fenole mg/kg
				Chrom	Nikiel	Cynk	Kadm	Miedź	Ołów		
Droga krajowa nr 74											
Szczepieszyn ul. Zamojska	692	maksimum	7,06	18,3	9,8	257,7	0,2	25,1	41,0	54,0	0,123
		minimum	6,93	11,3	6,3	78,3	<0,2	8,9	13,3	24,8	0,038

Przeprowadzone badania wykazały, że badane w 2006 roku gleby charakteryzowały się odczynem lekko alkalicznym, optymalnym dla wzrostu roślin i przyswajalności przez nie składników pokarmowych. Zawartości metali ciężkich w większości znalazły się w zakresach zawartości naturalnych. Ocena wyników metali ciężkich wykazała nawet kilkunastokrotnie niższe ich stężenia w porównaniu do wartości dopuszczalnych dla gleb gruntów zurbanizowanych (zaliczonych do grupy B). W dwóch przypadkach wystąpiły wyższe stężenia metali i stanowiły dla cynku ok. 90% stężenia dopuszczalnego, a dla ołowiu ponad 40%. Stężenia chlorków były również zróżnicowane, najwyższe wartości wystąpiły w glebie bezpośrednio przy ulicy. Analiza gleb pod względem zawartości fenoli wykazała nieco podwyższone ich wartości w stosunku do normy w połowie badanych prób gleb.

3.7. OCHRONA PRZYRODY I KRAJOBRAZU, LASY

Szaty roślinną powiatu zamojskiego cechuje:

- niewielka lesistość, która wynosiła w 2005 roku 21,3 % (przy średniej wojewódzkiej 22,4 oraz krajowej 28,8%),
- wysoki stopień zachowania walorów szaty roślinnej lasów
- niewielka powierzchnia naturalnych zbiorowisk nieleśnych lądowych i minimalna wodnych.

W południowo – zachodniej części powiatu znajduje się Roztoczański Park Narodowy (RPN). Zajmuje on na terenie powiatu 8 300,2 ha (z 8 481,76 ha powierzchni całkowitej). Otulina RPN zajmuje obszar 38 tys. ha. Park obejmuje wycinek zachodniej części Roztocza Środkowego i pod względem walorów przyrodniczych zajmuje jedną z czołowych lokat wśród polskich parków narodowych. Roztoczański Park Narodowy jest parkiem leśnym – lasy obejmują 92% jego powierzchni. Szaty roślinną w jego obrębie cechują urozmaicone stosunki florystyczne i fitosocjologiczne, które są wynikiem zróżnicowanej rzeźby i gleb tego obszaru.

W obrębie powiatu zamojskiego znajduje się 10 rezerwatów przyrody. Powierzchnia rezerwatów przyrody wzrosła od 2002 roku o 50,5 ha i wynosiła w 2005 roku 675,4 ha. Do nowoutworzonych obiektów należy rezerwat „Księżostany” w gminie Łabunie. Planowane jest utworzenie rezerwatu „Pańska Dolina” w gminie Skierbieszów.

Powierzchnia parków krajobrazowych nie zmieniła się od 2002 roku i wynosi 42 983 ha. Na terenie powiatu zamojskiego występują następujące obiekty:

- Szczebrzeszyński Park Krajobrazowy o powierzchni 20 209 ha (obejmuje prawie w całości gminę Radecznica, 35% gminy Szczebrzeszyn oraz, w niewielkim udziale, gminy Sulów i Zwierzyniec),
- Krasnobrodzki Park Krajobrazowy o powierzchni 9 390 ha oraz 30 794 ha otuliny - obejmuje swą północną częścią południową część powiatu zamojskiego (gmina Adamów i Krasnobród). Park utworzony został dla ochrony rzadkich i chronionych gatunków fauny i flory, ostańców podłoża trzeciorzędowego i kredowego, zwartych kompleksów lasów mieszanych z dużą domieszką jodły oraz zabytków sakralnych i walorów krajobrazowych,
- Skierbieszowski Park Krajobrazowy - obejmuje północno - wschodnią część powiatu zamojskiego w granicach gminy Skierbieszów, gmin; Grabowiec, Miączyn i Sitno, jak również, w części zachodniej, gminę Stary Zamość. Powierzchnia utworzonego w 1995 roku Skierbieszowskiego Parku Krajobrazowego obejmuje 35 488 ha oraz otulinę o powierzchni 13 079 ha. W granicach Parku, na terenie powiatu zamojskiego, znajduje się rezerwat stepowy „Broczówka” – obejmujący powierzchnię 6,17 ha, w obrębie którego chronione są murawy oraz fragmenty lasów z roślinnością kserotermiczną.

Cenne i unikatowe elementy przyrody żywej i nieżywej chronione są również innymi formami ochrony, do których należą:

- pomniki przyrody (żywej i nieżywej) - 99 obiektów (stan na 31.12.2006 r., w 2002 roku było 98 obiektów),
- użytki ekologiczne o powierzchni 12 ha,
- stanowiska dokumentacyjne o powierzchni 0,9 ha,
- zespoły przyrodniczo-krajobrazowe.

W powiecie zamojskim pomnikami przyrody żywej są głównie różne gatunki drzew oraz stanowiska roślin kserotermicznych i rzadkich gatunków flory.

Do pomników przyrody nieżywej zaliczono: źródła i obszary źródliskowe (miedzy innymi źródła w Zaporzu, Radeczniczy i Trzęsinach, które stanowią dużą atrakcję geologiczną oraz źródła w Hutkach i Husinach) oraz skupienie skałek „Płaczący Kamień” na Floriance. Jako użytki ekologiczne chronione są: obszary źródliskowe, tereny podmokłe, śródleśne oczka wodne, bagienka i torfowiska (miedzy

innymi Belfont). W miejscowości Krasnobród-Podzamek, dla ochrony odsłonięcia geologicznego, utworzone zostało stanowisko dokumentacyjne „Kamieniołom”, a projektowane jest utworzenie użytku chroniącego fragment eksploatowanej w przeszłości wydmy. Jako użytek ekologiczny „Brodzka Góra” chroniona jest ostoja roślinności kserotermicznej w m. Kol. Lipowiec gm. Szczepieszyn.

Z terenu powiatu zamojskiego lista potencjalnych obszarów NATURA 2000 przesłana przez Ministra Środowiska do Komisji Europejskiej obejmuje 9 obszarów ochrony siedlisk. Nie wytypowano natomiast obszarów ochrony ptaków. Lista siedlisk obejmuje następujące obiekty:

- Kąty – gmina Szczepieszyn – roślinność kserotermiczna,
- Roztocze Środkowe – gmina Zwierzyniec – Roztoczański Park Narodowy,
- Sztolnie w Senderkach – gmina Krasnobród – zimowisko nietoperzy,
- Torfowisko węglanowe Śniatycze – gmina Komarów- Osada – torfowisko,
- Hubale – gmina Zamość – suszał perełkowany,
- Popówka – gmina Miączyn – suszał perełkowany,
- Wygon Grabowiecki – gmina Grabowiec – suszał perełkowany,
- Debry – gmina Adamów – las bukowo – jodłowy,
- Święty Roch – gmina Krasnobród – las bukowo – jodłowy.

Do tej pory Komisja Europejska nie uznała ani nie odrzuciła proponowanej listy. Obszary ochrony ptaków, zgodnie z decyzją KE zostały uznane za obszary NATURA 2000 rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2004 roku. Zgodnie z propozycją nie ma w tym rozporządzeniu obiektów znajdujących się na terenie powiatu zamojskiego.

Ponadto, na terenie powiatu powstaną tzw. *transgraniczne obszary chronione* (TOCH-y), które mają na celu ochronę przygranicznych obszarów o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych przed degradacją oraz koordynację działań mających na celu udostępnienie ich dla turystyki krajoznawczej. TOCH „Roztocze” na terenie powiatu zamojskiego obejmuje RPN oraz dwa parki krajobrazowe: Szczepieszynski i Krasnobrodzki.

Na terenie powiatu zamojskiego zwiększeniu uległa powierzchnia zieleni ogólnodostępnej i osiedlowej – z 10,3 ha w 2002 roku do 11,7 ha w 2005 roku. W 2005 roku nasadzono 205 drzew i krzewów (w 2002 roku – 195 sztuk).

3.8. EDUKACJA EKOLOGICZNA

Zgodnie z obowiązującą ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 Prawo ochrony środowiska (z późn. zm.) problematykę ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju uwzględnia się w podstawach programowych kształcenia ogólnego dla wszystkich typów szkół. Obowiązek ten obejmuje również organizatorów kursów prowadzących do uzyskania kwalifikacji zawodowych. Środki masowego przekazu są obowiązane kształtować pozytywny stosunek społeczeństwa oraz popularyzować zasady tej ochrony w publikacjach i audycjach.

Ponadto, edukacja ekologiczna (m.in. poprzez różnego rodzaju publikacje, szkolenia, konferencje, programy w różnym zakresie), prowadzona jest przez instytucje odpowiedzialne za ochronę środowiska, m.in. Ministerstwo Środowiska, Związki Gmin, parki narodowe, zarządy zespołów parków krajobrazowych, nadleśnictwa, państwową straż pożarną oraz pozarządowe organizacje ekologiczne. Obecnie na terenie powiatu brak jest zbiorczych danych odnośnie liczby przeprowadzonych szkoleń, konferencji, liczby przeszkolonych osób. Aby uzyskać dane tego typu należy prowadzić ankietyzację i monitorning wszystkich tych instytucji i organizacji.

Obowiązek udostępniania informacji o środowisku realizowany jest między innymi przez powiat, gminy, jak również Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, poprzez zamieszczanie informacji o

środowisku. na stronach internetowych organów administracji rządowej i samorządowej oraz instytucji im podporządkowanych, zgodnie z obowiązującymi przepisami .

Podnoszenie świadomości ekologicznej realizowane jest również przez wydawanie corocznego (opracowanego na podstawie przeprowadzanych badań przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Lublinie) „Raportu o stanie środowiska województwa lubelskiego”. Publikacja ta jest dostępna na stronie internetowej WIOŚ pod adresem: www.wios.lublin.pl. Ponadto, w prasie lokalnej zamieszczane są artykuły prezentujące zarówno stan środowiska naturalnego zamojszczyzny, jak również opisujące zagrożenia ekologiczne. Pracownicy WIOŚ biorą udział w prelekcjach o środowisku i problemach związanych z jego ochroną organizowanych głównie przez szkoły.

W ramach edukacji ekologicznej prowadzone były na terenie powiatu zamojskiego następujące zadania:

- 2004 rok:
  - cykl audycji radiowych promujących ekologię,
  - współorganizacja XVI Alertu Ekologicznego,
  - organizacja akcji „Sprzątanie Świata”,
  - współorganizacja wycieczki ekologicznej dla młodzieży polonijnej z Ukrainy i Litwy,
  - współorganizacja wycieczki ekologicznej po Roztoczu dla uczniów z gminy Łabunie
- 2005 rok:
  - cykl audycji radiowych promujących ekologię,
  - współorganizacja ‘Turnieju Młodych Mistrzów Techniki’
  - współorganizacja XVII Alertu Ekologicznego,
  - organizacja Akcji Sprzątanie Świata,
- 2006 rok:
  - cykl audycji radiowych promujących ekologię,
  - współorganizacja XVIII Alertu Ekologicznego,
  - organizacja akcji „Sprzątanie Świata”,
  - współorganizacja wycieczki dla uczniów Zespołu szkół Ponadgimnazjalnych w Grabowcu do Instytutu Badań Jądrowych w Świerku,
  - dotacje dla gminy Zamość na zakup oraz zasadzenie drzew i krzewów w ramach projektu „wzmocnienie struktury ekologicznej poprzez zadrzewienie realizowanego przez Zespół Szkół w Sitańcu.

4. OMÓWIENIE REALIZACJI PRZYJĘTYCH W PROGRAMIE CELÓW I DZIAŁAŃ EKOLOGICZNYCH

W Programie ochrony środowiska zostało sformułowanych wiele zadań niekiedy pokrywających się w treści. Wynikało z to potrzeby uwzględnienia celów i działań priorytetowych we wszelkich możliwych wariantach, co pozwoliło z kolei przy tworzeniu gminnych programów ochrony środowiska na większe pole manewru przy wyborze konkretnych własnych działań zgodnych w programem wyższego szczebla.

W Programie określone zostały priorytetowe działania, mające na celu realizację założonych celów ekologicznych. Ocenę ich realizacji przedstawia poniższa tabela. Ocenę realizacji założonych działań przeprowadzono według oceny jakościowej według następujących kategorii:

- zrealizowane
- nie zrealizowane
- w realizacji
- zadanie ciągle
- brak informacji

Tabela 10. Ocena realizacji przyjętych w Programie działań priorytetowych

Lp.	RODZAJ DZIAŁANIA	OCENA REALIZACJI	UWAGI
Ochrona wód i kształtowanie stosunków wodnych			
ZADANIA PRZEWIDZIANE DO REALIZACJI W OKRESIE 3 LAT			
1	Opracowanie kompleksowego planu gospodarki wodno-ściekowej dla powiatu zamojskiego	nie zrealizowano	Zaopatrzenie w wodę oraz odprowadzenie ścieków należy do zadań gmin. Zadanie powiatu polega na wydawaniu pozwoleń wodnoprawnych na szczególnie korzystanie z wód, w tym na pobór wody i odprowadzenie ścieków. Gminy opracowują własne plany gospodarki wodno-ściekowej. W uzasadnionych technicznie lub ekonomicznie przypadkach sieci wodociągowe i kanalizacyjne są prowadzone na terenach gmin sąsiednich. Gminy miejskie o równoważnej liczbie mieszkańców powyżej 2000 będą wyposażone w systemy kanalizacji zgodnie z krajowym programem oczyszczania ścieków komunalnych, o którym mowa w art.43 ustawy z dnia 18.07.2001 r. Prawo wodne (tekst jednolity Dz. U nr 239/2005 poz.2019).
2	Wspieranie inicjatyw gminnych w podejmowaniu inwestycji wodno-ściekowych	zadanie ciągle	Na bieżąco udzielana jest pomoc gminom w pozyskiwaniu środków finansowych oraz przygotowaniu realizacji inwestycji w zakresie gospodarki wodno-ściekowej i odpadami. Pomoc finansowa (rzeczowa) udzielana jest też Zamojsko Rostoczańskiemu Związkowi Gmin
3	Tworzenie warunków dla ponadgminnych inicjatyw na rzecz uregulowania gospodarki wodno- ściekowej.	zrealizowane	Utworzono Zamojsko-Rostoczański Związek Gmin, którego celem jest wspólna gospodarka wodno-ściekowa oraz gospodarka odpadami w gminach, w przypadkach gdy uzasadnione są wspólne inwestycje kilku gmin.

Lp.	RODZAJ DZIAŁANIA	OCENA REALIZACJI	UWAGI
4	Udział w realizacji gminnych inwestycji na rzecz środowiska	zadanie ciągle	Na bieżąco powiat bierze udział w realizacji inwestycji gminnych na rzecz środowiska, poprzez wsparcie finansowe, rzeczowe i organizacyjne
5	Realizacja programu małej retencji:		
	Budowa zbiornika Rudka II w gminie Zwierzyniec	nie zrealizowane	
	Budowa zbiornika Kawęczynek w gminie Szczepleszyn	nie zrealizowane	
	Budowa zbiornika Michałów gminie Sulów	nie zrealizowane	
	Budowa zbiornika Czarnystok – Ruś w gminie Radeczna	nie zrealizowane	
	Budowa zbiornika Staw Parkowy w gminie Miączyn	nie zrealizowane	
	Budowa zbiornika Majdan Wielki w gminie Krasnobród	nie zrealizowane	
	Budowa zbiornika Komarów Osada w gminie Komarów	nie zrealizowane	
	Budowa zbiornika Niewirków w gminie Miączyn	nie zrealizowane	
	Budowa zbiornika Stanisławka w gminie Sitno	nie zrealizowane	
	Budowa zbiornika Cieszyn-Rogów w gminie Grabowiec	nie zrealizowane	
	zbiornika Skierbieszów Iłowiec (w ramach zadania „Iłowiec II” w gminie Skierbieszów	nie zrealizowane	
	Budowa zbiornika Jacnia w gminie Adamów	nie zrealizowane	
	Budowa zbiornika Suchowola w gminie Adamów	nie zrealizowane	
Budowa zbiornika Bondyrz w gminie Adamów	nie zrealizowane		
Budowa zbiornika Krasnobród w gminie Krasnobród	nie zrealizowane		
Budowa zbiornika Udrycze w gminie Zamość Stary	nie zrealizowane		
ZADANIA PRZEWIDZIANE DO REALIZACJI DO 2013 ROKU			

Lp.	RODZAJ DZIAŁANIA	OCENA REALIZACJI	UWAGI
6	Rozbudowa i modernizacja sieci wodociagowych, ujęć wodnych, stacji uzdatniania wody w celu dostosowania jakości wody pitnej do standardów unijnych	zadanie ciągle	<p>Realizowane przez gminy:</p> <p>Gmina Krasnobród: budowa sieci wodociagowej w osiedlu Namule, modernizacja ujęcia wody w Husinach, budowa wodociagu w m. Wólka Husińska, budowa ujęcia wody w m. Hutków.</p> <p>Gmina Nielisz: wykonanie dokumentacji technicznej na budowę wodociagu wiejskiego w m. Średnie Małe i Średnie Duże, zakończenie kompleksowego zwodociagowania gminy</p> <p>Gmina Sitno: budowa sieci wodociagowej w m. Rozdoły</p> <p>Gmina Zamość: budowa wodociagu w miejscowości Wysokie – Sitaniec, Wychody – Hubale</p> <p>Gmina Zwierzyniec: wykonanie sieci wodociagowej w osiedlu mieszkaniowym przy ul. 1-go maja i Chodorowskiego</p> <p>Gmina Szczebrzeszyn: budowa sieci wodociagowej w Szczebrzeszynie – Bodaczowie o łącznej długości 1756 mb wraz z przyłączami</p> <p>Gmina Komarów – Osada: przebudowa stacji wodociagowej w miejscowości Komarów - Osada</p>
7	Likwidacja nieczynnych ujęć wody	zadanie ciągle	W trakcie rozbudowy i modernizacji ujęć wody likwidowane są nieczynne studnie a w ich miejsce wykonywane nowe.

Lp.	RODZAJ DZIAŁANIA	OCENA REALIZACJI	UWAGI
8	Budowa i rozbudowa oraz modernizacja sieci kanalizacyjnych oraz systemów oczyszczania ścieków (budowa gminnych oczyszczalni oraz przydomowych w terenie rozproszonej zabudowy)	zadanie ciągle	<p>Realizowane przez gminy:</p> <p>Gmina Krasnobród: budowa kanalizacji sanitarnej.</p> <p>Gmina Nielisz: wykonanie dokumentacji na budowę oczyszczalni i sieci kanalizacyjnej w miejscowości Nielisz, prace nad rozbudową sieci kanalizacyjnej w otoczeniu Zbiornika Wodnego Nielisz</p> <p>Gmina Łabunie: budowa biologicznej oczyszczalni ścieków przy SP w Łabuniach</p> <p>Gmina Zamość: budowa kanalizacji w Żdanowie – Żdanówku, w Sitańcu</p> <p>Gmina Sulów: budowa 11 indywidualnych przydomowych oczyszczalni ścieków</p> <p>Gmina Radecznica: projekt techniczny czyszczalni ścieków</p> <p>Gmina Zwierzyńiec: wykonanie 3 283mb kanalizacji sanitarnej w Zwierzyńcu</p> <p>Gmina Szczepieszyn: budowa kanalizacji sanitarnej i deszczowej długości Szczepieszynie o łącznej długości 4803 mb oraz pompowni ścieków</p>
9	Wprowadzenie w zakładach przemysłowych racjonalnej gospodarki wodno-ściekowej	zadanie ciągle	Realizowane sukcesywnie w trakcie wydawania pozwoleń wodnoprawnych. Niezależnie od konieczności ochrony środowiska realizację wymusza gospodarka finansowa firm.
10	Ograniczenie wpływu zanieczyszczeń z rolnictwa na jakość wód	zadanie ciągle	Realizowane przez gospodarstwa rolne. Kontrolę sprawuje Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Lublinie – Delegatura w Zamościu.

Lp.	RODZAJ DZIAŁANIA	OCENA REALIZACJI	UWAGI
11	Ochrona wód przed eutrofizacją	zadanie ciągle	Realizowane przez właścicieli i użytkowników wód. Niezależnie od konieczności ochrony środowiska realizację wymusza racjonalna gospodarka rybacka.
12	Utrzymanie drożności, bieżąca konserwacja i modernizacja cieków wodnych i rzek	zadanie ciągle	Realizowane na bieżąco przez administratorów cieków wodnych i rzek, tj. Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Lublinie oraz Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie – Inspektorat w Lublinie.
13	Odbudowa i utrzymanie właściwego stanu systemów melioracji szczegółowej i podstawowej	zadanie ciągle	Realizowane przez Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Lublinie oraz gminne spółki wodne. Gmina Zwierzyniec: opracowanie dokumentacji oczyszczenia Stawu Kościelnego w Zwierzyńcu oraz dokumentacji 'Odtworzenie Układów wodnych w Zwierzyńcu'
OCHRONA POWIERZCHNI TERENU I GLEB, WALKA Z EROZJĄ, REKULTYWACJAGRUNTÓW			
ZADANIA PRZEWIDZIANE DO REALIZACJI W OKRESIE 3 LAT			
14	Przeprowadzenie inwentaryzacji powiatu mającej na celu zaewidencjonowanie obszarów do rekultywacji i zagospodarowania, „dzikich” składowisk odpadów, oraz terenów zagrożonych erozją	zrealizowane	Dziki składowiska odpadów likwidowane są na bieżąco przez gminy, przy wsparciu finansowym Starostwa, np. w ramach akcji "Sprzątanie świata".
15	Uporządkowanie eksploatacji kopalni w zakresie likwidacji nielegalnych punktów eksploatacji oraz obowiązku rekultywacji obszarów poeksploatacyjnych	zrealizowane	Obecnie w powiecie eksploatowanych jest 9 złóż kopalni, zgodnie z wydanymi koncesjami. W przypadkach stwierdzenia nielegalnych punktów eksploatacji nakładane są opłaty karne. W 2006 r. wydano 1 decyzję naliczającą opłatę karną na sumę 39.360 zł.
16	Prowadzenie działań w celu rekultywacji obszarów zdewastowanych i zdegradowanych	zrealizowane	W powiecie nie stwierdzono występowania obszarów zdewastowanych lub zdegradowanych.

Lp.	RODZAJ DZIAŁANIA	OCENA REALIZACJI	UWAGI
17	Przeciwdziałanie erozji	zadanie ciągle	Realizowane na bieżąco przez właścicieli gruntów. Problem uwzględniany w trakcie prowadzenia scaleń gruntów. Gmina Komarów – Osada: utwardzenie dróg leżących na terenach narażonych na erozję wodną
ZADANIA PRZEWIDZIANE DO REALIZACJI DO 2013 ROKU			
18	Ochrona gleb najwyższej jakości (klasy I-IV) przed wykorzystaniem na cele nierolnicze	zadanie ciągle	Realizowane przez gminy w trakcie opracowań planów zagospodarowania przestrzennego.
19	Wykluczanie nowej zabudowy na gruntach ornym wyższych klas bonitacyjnych	zadanie ciągle	Realizowane przez gminy w trakcie opracowań planów zagospodarowania przestrzennego
20	Utrzymanie miedz, wysepek leśnych, wzbogacaniu zadrzewień i zakrzewień śródpolnych	zadanie ciągle	Realizowane przez właścicieli gruntów. Problem uwzględniany w trakcie prowadzenia scaleń gruntów.
21	Obligatoryjne wprowadzenie agrotechniki przeciwerozyjnej na obszarach zagrożonych erozją	zadanie ciągle	Realizowane przez właścicieli gruntów
22	Zalesienie stoków o nachyleniu powyżej 15°	zadanie ciągle	Realizowane przez właścicieli gruntów
23	Przeznaczanie gleb nieprzydatnych dla rolnictwa (V i VI kl. oraz okresowo zalewanych) na cele nierolnicze, tj. użytki ekologiczne, lasy	zadanie ciągle	Realizowane w planach zagospodarowania przestrzennego w miarę występowania omawianych terenów.
24	Polepszanie kultury rolnej oraz lepszym wykorzystaniu nawozów, zmianowaniu upraw	zadanie ciągle	Realizowane przez właścicieli gruntów
25	Ekologiczne zagospodarowywanie nieużytków i terenów zdegradowanych, np. przez zalesienie	zadanie ciągle	Realizowane przez właścicieli gruntów
26	Unikanie rozproszenia zabudowy	zadanie ciągle	Realizowane na bieżąco w planach zagospodarowania przestrzennego
27	Dla złóż o powierzchni poniżej 2 ha podjęcie działań mających na celu rekultywację obszarów poeksploatacyjnych	zadanie ciągle	Realizowane przez gminy i Starostwo w miarę wyłączania złóż z eksploatacji
28	Ochrona i wprowadzanie roślinności stanowiącej zabudowę biologiczną cieków wodnych	zadanie ciągle	Realizowane na bieżąco przez administratorów cieków wodnych i rzek, tj. Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Lublinie oraz Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie – Inspektorat w Lublinie.
ZAGOSPODAROWANIA LASÓW NIE STANOWIĄCYCH WŁASNOŚCI SKARBU PAŃSTWA.			

Lp.	RODZAJ DZIAŁANIA	OCENA REALIZACJI	UWAGI
ZADANIA PRZEWIDZIANE DO REALIZACJI W OKRESIE 3 LAT			
29	Realizacja programu, który zakłada wykonanie w latach 2004-2006; - odnowień sztucznych i zalesień na pow. 185,75 ha - zalesienie gruntów porolnych i nieużytków o pow. 1 411,34 ha - odnowienia naturalne na pow. 100,5 ha - poprawki i uzupełnienia na pow. 42,45 ha - zabiegi pielęgnacyjne na pow. 1 245,0 ha - melioracje agrotechniczne na pow. 185,25 ha	w realizacji	Program realizują prywatni właściciele lasów, zgodnie z planem urządzania lasów opracowanym dla poszczególnych gmin, ze środków własnych oraz funduszu leśnego.
OCHRONA PRZED HAŁASEM KOMUNIKACYJNYM ORAZ PODEJMOWANIE DZIAŁAŃ NA RZECZ UTRZYMANIA NISKIEGO ZANIECZYSZCZENIA POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO			
ZADANIA PRZEWIDZIANE DO REALIZACJI W OKRESIE 3 LAT			

Lp.	RODZAJ DZIAŁANIA	OCENA REALIZACJI	UWAGI
30	Modernizacja i budowa ok.75 km dróg	w realizacji	<p>Wykonano modernizację 10 km drogi krajowej nr 17 na odcinku Izbica – Stary Zamość. Wykonano modernizację 0,4 km drogi wojewódzkiej nr 849 Zamość – Józefów. Wybudowano 4,68 km dróg powiatowych, zmodernizowano 36,5 km, wykonano 10 mostów.</p> <p>Gmina Sulów: remont drogi gminnej Gp 025 w miejscowości Deszkowice, remont drogi gminnej 110129L w miejscowości Sulówek,</p> <p>Gmina Zwierzyniec: remont mostu na rz. Wieprz w Bagnie, wykonanie drogi w Topólczy, remonty dróg dojazdowych w Obroczy i Turzyńcu, remonty dróg w miejscowościach Bagno, Wywłoczce, Topólczy, Sochy, Guciowie, Zwierzyńcu, modernizacja dróg w Zwierzyńcu, budowa drogi gminnej w Żurawicy – Wólce</p> <p>Gmina Komarów – Osada: remonty i modernizacje dróg gminnych o łącznej długości 8717 m</p>
31	Wprowadzenie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów dotyczących ochrony przed hałasem z wyznaczeniem obszarów ograniczonego użytkowania pojazdów przekraczających ustalone normy i poziomy hałasu	w realizacji	Realizowane w trakcie opracowywania planów zagospodarowania przestrzennego.
32	Modernizacja taboru komunikacji autobusowej i samochodowej	zadanie ciągle	Realizowane sukcesywnie przez firmy przewozowe w miarę posiadania środków finansowych. Niezależnie od konieczności ochrony środowiska realizację wymusza gospodarka finansowa firm.

Lp.	RODZAJ DZIAŁANIA	OCENA REALIZACJI	UWAGI
33	Budowa ścieżek rowerowych (między innymi w ramach modernizacji dróg)	zadanie ciągle	<p>Na terenie powiatu zorganizowane są następujące szlaki rowerowe:</p> <p>Szlak rowerowy: Szczepieszyn – Szperówka - 7 km</p> <p>Szlak rowerowy: Płoskie – Mokre – Hubale – Wychody – Skaraszów - Lipsko – Białowola – Pniówek - Skokówka – Żdanów - Zamość - 40 km</p> <p>Centralny Szlak Rowerowy Roztocza: Kraśnik – Lwów - 50 km (na terenie powiatu)</p> <p>Szlak rowerowy "Nad Wieprzem": Nielisz – Jezioro "Sodoma" – Ujazdów – Staw Noakowski - 17 km</p> <p>Szlak rowerowy "Nad Zalewem": Nielisz – Kulików – Michałów – Leśniczówka Nowiny – Nielisz - 25 km</p> <p>Ścieżka rowerowa: Zwierzyniec – Florianka – Górecko- 11 km</p> <p>Trasa rowerowa: Krasnobród – Husiny – Malewsczyzna – Wólka Husińska - 40 km</p> <p>Szlak rowerowy "Pętla Jakubowicka": Krasnobród – rezerwat "Św. Roch" – Hutki – uroczysko "Belfont" - Krasnobród - 17 km</p> <p>Szlak rowerowy "Na Figarnię": Krasnobród Podzamek – Nowa Wieś – Krasnobród Podklasztor – Leśniczówka Zielone – Łuszczacz – Róża – Krasnobród - 25 km</p> <p>Szlak rowerowy: "Sztolnie na wzgórzu Hołda": Krasnobród – rez. "Św. Roch" – Lasowce – Stanisławów – Kolonia Husiny – Krasnobród - 40 km</p>

Lp.	RODZAJ DZIAŁANIA	OCENA REALIZACJI	UWAGI
34	Wdrażanie programów ciepłowniczych, energetycznych i gazowych w celu ograniczenia poziomu niskiej emisji	zadanie ciągle	Realizowane sukcesywnie przez właścicieli obiektów w miarę posiadania środków finansowych. Niezależnie od konieczności ochrony środowiska realizację wymusza gospodarka finansowa firm. Gmina Zamość: Modernizacja systemów grzewczych w 6 szkołach Gmina Komarów – Osada: Termomodernizacja budynku Urzędu Gminy
35	Udział w budowie dalszych 25 km sieci gazowej i modernizacji 4 kotłowni	w realizacji	Wspierano budowę kotłowni i sieci gazowych ze środków finansowych powiatowego funduszu ochrony środowiska gospodarki wodnej.
ZADANIA PRZEWDZIANE DO REALIZACJI DO 2013 ROKU			
36	Minimalizacja ruchu tranzytowego	zadanie ciągle	Realizowane przez podmioty gospodarcze zajmujące się transportem.
37	Modernizacja dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych	zadanie ciągle	Realizowane przez Zarząd Dróg Powiatowych w Zamościu i gminy w miarę posiadania środków finansowych. Gmina Krasnobród: budowa ciągu pieszo – jezdni w ul. Mickiewicza i Cichej, przebudowa placu Siekluckiego w Krasnobrodzie Gmina Nielisz: modernizacja drogi nr 17 – odcinka Izbica – Stary Zamość na długości 10 km
38	Wprowadzenie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów dotyczących ochrony przed hałasem z wyznaczeniem obszarów ograniczonego użytkowania pojazdów przekraczających ustalone normy i poziomy hałasu	w realizacji	Realizowane na bieżąco w planach zagospodarowania przestrzennego
EDUKACJA EKOLOGICZNA			
ZADANIA PRZEWDZIANE DO REALIZACJI DO 2013 ROKU			

Lp.	RODZAJ DZIAŁANIA	OCENA REALIZACJI	UWAGI
39	Wprowadzanie ekologicznych źródeł energii	zadanie ciągle	Realizowane sukcesywnie przez właścicieli obiektów w miarę posiadania środków finansowych. Niezależnie od konieczności ochrony środowiska realizację wymusza gospodarka finansowa firm.
40	Wykształcenie w społeczeństwie nawyków kultury ekologicznej oraz poczucia odpowiedzialności za stan i ochronę środowiska poprzez prowadzenie organizacji szkolnych i konkursów o tematyce ekologicznej	zadanie ciągle	Realizowane przez środki masowego przekazu, w tym Katolickie Radio Zamość, w audycjach sponsorowanych przez Starostę.
41	Ekologizacja obiektów dydaktycznych i otoczenia szkół	zadanie ciągle	Realizowane sukcesywnie przez dyrektorów szkół w miarę posiadanych środków finansowych.
42	Organizacja wyjazdów dzieci i młodzieży do tzw. „zielonych szkół”	zadanie ciągle	Realizowane sukcesywnie przez dyrektorów szkół w miarę posiadanych środków finansowych.
43	Prowadzenie akcji promocyjnych dot. racjonalnej gospodarki odpadami, oszczędności energii, ochrony różnorodności biologicznej	zadanie ciągle	Realizowane sukcesywnie przez dyrektorów szkół w miarę posiadanych środków finansowych.
44	Udział w ogólnopolskich imprezach masowych, np. Światowego Dnia Ziemi, Międzynarodowego Dnia Ochrony Przyrody	zadanie ciągle	Realizowane przez gminy, szkoły, organizacje pozarządowe, Zespół Parków Krajobrazowych Roztocza przy wsparciu finansowym Starosty.
45	Udział w imprezach profilowanych, np. Targach Ochrony Środowiska POLEKO, festiwalach filmów przyrodniczych, konkursach fotografii przyrodniczej, wystawach, plenerach i studiach plastycznych o tematyce ekologicznej	zadanie ciągle	Realizowane przez gminy, szkoły, organizacje pozarządowe, Zespół Parków Krajobrazowych Roztocza przy wsparciu finansowym Starosty.
46	Edukacja ekologiczna w szkolnictwie, w tym kształcenie i doskonalenie nauczycieli	zadanie ciągle	Realizowane przez dyrektorów szkół, Kuratorium Oświaty i Wychowania, ośrodki doskonalenia kadr nauczycielskich. Gmina Nielisz: realizacja Programu Edukacji Ekologicznej w SP w Złojcu, Średnim Dużem i Krzaku Gmina Zamość: stworzenie bazy danych na temat stanu środowiska w gminie

Lp.	RODZAJ DZIAŁANIA	OCENA REALIZACJI	UWAGI
47	Kształcenie i doskonalenie kadr samorządowych	zadanie ciągle	Realizowane w miarę potrzeb i posiadanych środków finansowych przez ośrodki szkoleniowe Ministerstwa Środowiska i komercyjne.
48	Szkolenie służb informacyjnych urzędów wojewódzkich i samorządowych	zadanie ciągle	Realizowane w miarę potrzeb i posiadanych środków finansowych przez ośrodki szkoleniowe Ministerstwa Środowiska i komercyjne.
49	Szkolenia ukierunkowane na wdrażanie zasad zrównoważonego rozwoju na terenach wiejskich	zadanie ciągle	Realizowane w miarę potrzeb i posiadanych środków finansowych przez ośrodki szkoleniowe Ministerstwa Środowiska i komercyjne.
50	Szkolenie średniego stopnia zarządzania wybranych grup zawodowych (leśników, straży rybackiej)	zadanie ciągle	Realizowane w miarę potrzeb i posiadanych środków finansowych przez ośrodki szkoleniowe Ministerstwa Środowiska i komercyjne.

5. ANALIZA WSKAŹNIKÓW DO OCENY EFEKTÓW REALIZACJI PROGRAMU

Podstawą monitoringu realizacji Programu ochrony środowiska jest sprawozdawczość oparta na wskaźnikach odzwierciedlających stan środowiska naturalnego i presję na środowisko oraz stan infrastruktury techniczno – inżynierskiej. W poniższej tabeli przedstawiono analizę wskaźników zapisanych w Programie ochrony środowiska dla powiatu zamojskiego.

Tabela 11. Analiza wskaźników efektywności Programu

	Wskaźnik	Jednostka	Lata		
			2003	2004	2005
1.	średnie zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych	dam ³ /rok	1 465,7	1 428,7	1 580,3
2.	zużycie wody na jednego mieszkańca z gospodarstw domowych	m ³	20,3	20,3	19,6
3.	pobór wód na potrzeby przemysłu	dam ³ /rok	218	312	566
4.	długość czynnej sieci wodociągowej rozdzielczej	km	885,3	909,6	911,3
5.	sieć wodociągowa na 1 km ²	km/km ²	47,3	48,6	48,7
6.	połączenia wodociągowe prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	sztuk	17 017	17 422	17 570
7.	ludność korzystająca z sieci wodociągowej	osoby	55 097	55 864	55 879
8.	ścieki przemysłowe wymagające oczyszczenia	dam ³	154	230	409
9.	udział ścieków przemysłowych nieoczyszczonych	% ogólnej ilości odprowadzanych ścieków przemysłowych	0	0	0
10.	ścieki komunalne oczyszczane	% ogólnej ilości nieoczyszczonych ścieków	280	279	285
11.	udział ścieków komunalnych oczyszczonych biologicznie i z podwyższonym usuwaniem biogenów w ogólnej ilości ścieków oczyszczonych	% ogólnej ilości ścieków oczyszczonych	12	122	130
12.	ścieki przemysłowe i komunalne oczyszczane w % ścieków wymagających oczyszczenia	%	90,87	92,93	94,09
13.	ładunek BZT ₅ w oczyszczonych ściekach komunalnych	kg/rok	5 305	5 641	7 510
14.	długość czynnej sieci kanalizacyjnej	km	55,7	57,7	58,6
15.	ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	osoba	7 166	7 990	8 376
16.	sieć kanalizacyjna na 1 km ²	km/km ²	3,0	3,1	3,1
17.	połączenia kanalizacyjne prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	sztuk	1.458	1.693	1.739
18.	ludność obsługiwana przez oczyszczalnię	% ogólnej liczby ludności	9,87	10,09	10,38
19.	długość czynnej sieci gazowej ogółem	km	775,8	787,9	796,5
20.	czynne połączenia sieci gazowej do budynków mieszkalnych	sztuk	9 683	9 756	9 955
21.	ludność korzystająca z sieci gazowej	osoba	17 211	17 348	17 367
22.	zużycie gazu na 1 mieszkańca	m ³	28,7	32,4	47,5
23.	długość sieci ciepłej przesyłowej	km	4,2	4,6	4,8

	Wskaźnik	Jednostka	Lata		
			2003	2004	2005
24.	kubatura budynków ogrzewanych centralnie	m ³	554,0	355,0	345,0
25.	wielkość emisji zanieczyszczeń pyłowych do powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych	Mg/rok	105	77	181
26.	wielkość emisji zanieczyszczeń gazowych do powietrza (bez CO ₂) z zakładów szczególnie uciążliwych	Mg/rok	26 927	7 409	11 699
27.	zanieczyszczenia pyłowe zatrzymane lub zneutralizowane w urządzeniach do redukcji	Mg/rok	491	242	255
28.	zanieczyszczenia gazowe zatrzymane lub zneutralizowane w urządzeniach do redukcji	Mg/rok	0	0	0
29.	tereny zieleni ogólnodostępnej i osiedlowej	ha	10,3	10,3	11,7
30.	nasadzenia drzew	sztuk	195	160	205
31.	powierzchnia gruntów nieleśnych zalesionych i przeznaczonych do zalesienia	ha	50,6	25,8	37,3
32.	zalesienia lasy prywatne ogółem	ha	38,3	20,6	37,0
33.	lesistość	% ogólnej powierzchni jednostki administracyjnej	21,0	21,0	21,3
34.	powierzchnia gruntów leśnych poza Skarbem Państwa	ha	17 170,40	17 355,40	17 680,20
35.	powierzchnia terenów objęta formami prawnej ochrony obszarowej	ha	51 707,1	51 757,6	51.757,6
36.	pomniki przyrody	sztuk	107	107	108
37.	nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska	tys. zł	742,2	5 594,6	2 182,1
38.	nakłady inwestycyjne na gospodarkę wodną	tys. zł	4 504,5	4 234,5	1 563,8

* Tabela opracowana na podstawie danych z Banku Danych Regionalnych, GUS

6. ANALIZA WYDATKÓW INWESTYCYJNYCH PONIESIONYCH NA OCHRONĘ ŚRODOWISKA I MOŻLIWOŚCI FINANSOWANIA INWESTYCJI W TYM ZAKRESIE

O randze ochrony środowiska w polityce powiatu zamojskiego świadczy wysokość wydatków poniesionych na jego ochronę.

Analizę wydatków na ochronę środowiska w powiecie zamojskim dokonano w oparciu o publicznie dostępne dane zawarte w rocznikach statystycznych oraz informacje uzyskane ze Starostwa Powiatowego w Zamościu. Analiza ta nie obejmuje 2006 roku z uwagi na fakt, że dane za ten rok będą dostępne dopiero w czerwcu br.

Zgodnie danymi statystycznymi, wydatki budżetów gmin na ochronę środowiska i gospodarkę komunalną w powiecie wyniosły:

Tabela 12. Wydatki budżetów gmin powiatu zamojskiego na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w latach 2002 - 2005

Pozycja	Rok			
	2002	2003	2004	2005
	tys. złotych			
ogółem wydatki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska	6 618,747	6 339,677	11 400,543	10 754,561
utrzymanie zieleni w miastach i gminach	114,907	135,868	104,205	136,933
ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu	0	0	0	0
gospodarka ściekowa i ochrona wód	770,012	109,153	1 827,808	3 113,491
oczyszczanie miast i gmin	876,554	889,118	1 970,328	1 176,605
gospodarka odpadami	93,613	86,408	21,712	296,296

Tabela 13. Wydatki na ochronę środowiska według kierunków inwestowania budżetów latach 2002 – 2005

Pozycja	Rok			
	2002	2003	2004	2005
	tys. złotych			
ujęcia i doprowadzenia wody	1 309,5	3 264,0	2 708,4	876,4
budowa i modernizacja stacji uzdatniania wody	538,5	0	0	0
zbiorniki wodne	1 162,5	1 240,5	1 526,1	687,4
regulacja i zabudowa rzek i potoków	311,4	0	0	0
obwałowania przeciwpowodziowe	0	0	0	0
zmniejszenie hałasu i wibracji	0	0	0	0
ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu	0	0	778,8	0
zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza i nowe techniki spalania paliw wraz z modernizacją kotłowni i ciepłownictwa	288,0	49,0	0	75,9
redukcja zanieczyszczeń powietrza	0	0	0	0
ochrona przed promieniowaniem jonizującym	0	0	0	0
sieć kanalizacyjna odprowadzająca ścieki	720,0	22,7	2 688,4	671,6
sieć kanalizacyjna odprowadzająca wody opadowe	0	0	101,2	481,4
oczyszczalnie ścieków przemysłowych	0	0	19,0	0
oczyszczalnie ścieków komunalnych	12,0	21,0	0	554,7
ochrona gleb i wód podziemnych	0	32,6	0	0
ochrona i przywrócenie wartości użytkowej gleby, ochrona wód powierzchniowych i podziemnych	0	0	37,8	105,6

Wydatki budżetów gmin na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska zwiększyły się w stosunku do roku 2002 o 62%. W największym stopniu finansowane jest oczyszczanie miast i gmin, a następnie gospodarka ściekowa i ochrona wód. Najmniejsze nakłady kierowane są na gospodarkę odpadami. Nie odnotowano nakładów na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu.

Na przestrzeni lat 2002 – 2005 w największym stopniu zwiększono nakłady na gospodarkę ściekową (przeważają wydatki związane z budową sieci kanalizacyjnej odprowadzającej ścieki) i ochronę wód oraz gospodarkę odpadami.

Wydatki inwestycyjne na ochronę środowiska w powiecie zamojskim w przeliczeniu na 1 mieszkańca były w 2005 roku najniższe całym województwie lubelskim.

Wydatki budżetów gmin na ochronę środowiska w poszczególnych gminach powiatu zamojskiego przedstawia poniższa tabela:

Tabela 14. Wydatki budżetów gmin na ochronę środowiska w poszczególnych gminach w roku 2005

Gmina	Wydatki na ochronę środowiska i gospodarkę komunalną w tys. zł
Komarów – Osada	139,0
Sułów	156,5
Radecznicza	217,6
Stary Zamość	232,5
Nielisz	240,5
Grabowiec	310,0
Miączyn	328,4
Adamów	422,8
Sitno	475,4
Krasnobród	595,3
Zwierzyniec	609,2
Łabunie	678,2
Skierbeszów	845,6
Zamość	1 335,6
Szczebrzeszyn	4 168,0

Największe nakłady na ochronę środowiska i gospodarkę komunalną przeznaczono w 2005 roku w gminach Szczebrzeszyn i Zamość, a najmniejsze – w gminach Komarów – Osada, Sułów i Radecznicza.

Wydatki inwestycyjne na ochronę środowiska według źródeł finansowania przedstawia poniższa tabela.

Tabela 15. Wydatki inwestycyjne na ochronę środowiska według źródeł finansowania w latach 2002 - 2005

Rok	Ogółem	Środki z budżetu						Fundusze ekologiczne (pożyczki, kredyty i dotacje)	Kredyty i pożyczki krajowe, w tym bankowe	Inne środki, w tym nakłady niesfinansowane
		własne	z budżetu				z zagranicy			
			centralnego	wojewódzwa	powiatu	gminy				
w tys. zł										
2002	1 043,2	241,6	0	0	0	0	0	204,0	324,0	273,6
2003	742,2	693,2	0	0	0	0	0	0	49,0	0
2004	5 594,6	1 490,6	0	87,5	0	0	1 903,2	1 826,3	272,0	15,0
2005	2 282,1	1 286,3	0	0	0	0	0	0	500,8	60,0

Z powyższego zestawienia wynika, że głównym źródłem finansowania inwestycji z zakresu ochrony środowiska w powiecie zamojskim są środki własne gmin. Zwiększył się znacznie udział kredytów i pożyczek oraz wpływów z funduszy ekologicznych.

Należy zauważyć, że poza dużymi projektami możliwymi do sfinansowania z Funduszu Spójności projekty dotyczące ochrony środowiska mogą być dofinansowane z funduszy strukturalnych w ramach następujących programów:

- Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego .
- Sektorowy Program Operacyjny „Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw” – w ramach Działania 2.4. Wsparcie dla przedsięwzięć w zakresie dostosowania przedsiębiorstw do wymogów ochrony środowiska” .
- Sektorowy Program Operacyjny „Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego oraz Rozwój Obszarów Wiejskich”.
- Inicjatywa wspólnotowa INTERREG IIIA – program Polska – związana między innymi z rozwojem infrastruktury ochrony środowiska w terenach przygranicznych.

Od roku 2009 nie będzie możliwe finansowanie działań w zakresie ochrony środowiska z „Ekofunduszu”, który kończy swoją działalność.

Otwierają się nowe możliwości finansowania inwestycji ochrony środowiska m.in. wynikające z zawartych porozumień (Porozumienie między Ministrem Środowiska Rzeczypospolitej Polskiej, a Federalnym Ministerstwem Środowiska, Ochrony Przyrody i Bezpieczeństwa Reaktorów Republiki Federalnej Niemiec, w sprawie realizacji wspólnych projektów w dziedzinie ochrony środowiska w Rzeczypospolitej Polskiej).

Tabela 16. Wydatki Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki

Lp.	Zadanie	Wydatki[zł]
2004 r.		
1	Budowa oczyszczalni ścieków dla Domu Pomocy Społecznej w Majdanie Wielkim	119.000
2	Modernizacja kotłowni w Domu Pomocy Społecznej w Klemensowie	32.039
3	Dofinansowanie zakupu 4 kontenerów KP-7 do gromadzenia odpadów stałych w gminie Adamów	4.920
4	Cykl audycji radiowych promujących ekologię	1.500

Lp.	Zadanie	Wydatki [zł]
5	Zakup nagród rzeczowych dla uczniów szkół uczestniczących w "XVI Alercie Ekologicznym" oraz druk dyplomów i folderów	1.756
6	Zakup worków i rękawic ochronnych dla młodzieży biorącej udział w akcji "Sprzątanie świata"	2.834
7	Dofinansowanie wycieczki ekologicznej dla młodzieży polonijnej z Ukrainy i Litwy zorganizowanej przez Stowarzyszenie "Wspólna Polska"	500
8	Wynajem autokaru na wycieczkę ekologiczną po Roztoczu dla uczniów z gminy Łabunie	650
Razem		163.199
L.p.	Zadanie	Wydatki [zł]
2005 r.		
1	Dofinansowanie budowy oczyszczalni ścieków dla Domu Pomocy Społecznej w Klemensowie	53.000
2	Dofinansowanie zakupu 4 kontenerów KP-7 do gromadzenia odpadów stałych w gminie Adamów	4.999
3	Dofinansowanie cyklu audycji radiowych emitowanych przez Katolickie Radio Zamość	1.500
4	Nagrody rzeczowe dla laureatów "Turnieju Młodych Mistrzów Techniki"	500
5	Nagrody rzeczowe dla uczniów szkół uczestniczących w "XVII Alercie Ekologicznym"	1.021
6	Zakup worków i rękawic ochronnych dla młodzieży biorącej udział w akcji "Sprzątanie świata"	1.994
Razem		63.014
L.p.	Zadanie	Wydatki [zł]
2006 r.		
1	Budowa oczyszczalni ścieków dla Domu Pomocy Społecznej w Klemensowie	82.750
2	Dofinansowanie cyklu audycji radiowych emitowanych przez Katolickie Radio Zamość	2.000
3	Zakup worków i rękawic ochronnych na akcję "Sprzątanie świata"	1.512
4	Wycieczka uczniów Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych w Grabowcu do Instytutu Badań Jądrowych w Świerku	1.955
5	Dotacja dla gminy Zamość na zakup i zasadzenie drzew i krzewów w ramach projektu pn. " Wzmocnienie struktury ekologicznej gminy poprzez zadrzewienie" realizowanego przez Zespół Szkół w Sitańcu	1.500
6	Dofinansowanie "XVIII Alertu Ekologicznego" dla młodzieży szkolnej	984
7	Dotacja dla Wojewódzkiej Inspekcji Ochrony Środowiska w Lublinie na przeprowadzenie remontu urządzeń monitoringu powietrza na terenie Roztoczańskiego Parku Narodowego w m. Biały Słup	9.916
Razem		100.617

7. OCENA REALIZACJI PRZYJĘTYCH W PROGRAMIE CELÓW EKOLOGICZNYCH

7.1. OCHRONA POWIETRZA

W Programie ochrony środowiska dla powiatu zamojskiego nie określono kwantyfikowalnych celów w zakresie ochrony powietrza atmosferycznego. Wytyczono jedynie zadania, które powinny zostać wykonane w perspektywie krótkoterminowej (3 lata) i długoterminowej (do 2013 roku). Zadania te obejmują: działania zmierzające w kierunku ograniczenia niskiej emisji, w tym budowę sieci ciepłowniczej i modernizację kotłowni oraz zmniejszenia emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych (modernizacja taboru komunikacji autobusowej i samochodowej wraz z poprawą stanu dróg w powiecie).

Mimo podejmowanych działań zmierzających do ograniczenia emisji zanieczyszczeń przez podmioty gospodarcze i jednostki organizacyjne, badania prowadzone na terenie powiatu zamojskiego przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Lublinie Delegatura w Zamościu wykazują systematyczne zwiększanie się stężeń zanieczyszczeń powietrza w dwóch punktach pomiarowych: Białym Słupie i Krasnobrodzie. Na przestrzeni lat 2004 – 2005 wzrosły notowane stężenia dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, pyłu zawieszonego i benzenu. Jedynie w punkcie pomiarowym w Szczebrzeszynie odnotowano spadek wartości mierzonych stężeń. Zwiększenie odnotowanych stężeń zanieczyszczenia powietrza jest jednak spowodowany przede wszystkim zmianą trybu prowadzenia pomiarów z okresowych na ciągle automatyczne, jak również samej metody pomiarowej, która obecnie zapewnia odpowiednią i w pełni normowaną jakość uzyskiwanych wyników.

Podkreślić należy, że stężenia zanieczyszczeń nie przekraczają poziomów dopuszczalnych, a jakość powietrza oceniana jest jako bardzo dobra. Część zanieczyszczeń ma charakter alochtoniczny napływowy z bardziej uprzemysłowionych terenów sąsiednich.

Duże koszty wdrożenia nowych technologii związanych ze źródłami odnawialnymi oraz ze stosowaniem biopaliw (wierzby energetycznej, słomy) powoduje słabe zainteresowanie tymi rozwiązaniami. Również rozwiązania dotyczące nowych konstrukcji kotłów centralnego ogrzewania są kosztowne, w związku z czym nie spotykają się z szerszym zainteresowaniem społeczności regionu. Modernizowane SA natomiast kotłownie w obiektach publicznych – szkołach i urzędach.

Długość sieci gazowej wzrosła nieznacznie – w 2002 roku wynosiła 775,8 km, a w roku 2005 – 796,5 km, czyli nastąpił wzrost o 20,7 km. W Programie zakładano budowę 25 km sieci gazowej korzystających perspektywie 3 lat. Liczba osób korzystających z gazu wzrosła z 17 211 osób w roku 2002 do 17 367 osób w 2005 roku. Z uwagi na wysokie koszty gazu ziemnego znaczna część gospodarstw domowych przeszła na opalanie tańszymi paliwami, tj. drewnem lub węglem. Ze względu na rosnące również ceny węgla kupowane są najczęściej gorsze jego gatunki. Ocenia się, że największy problem dla stanu zanieczyszczenia powietrza stwarzają paleniska domowe.

Wszystkie nowe budynki i budowle, zarówno sektora prywatnego jak i społecznego, budowane są obecnie w nowej technologii uwzględniającej termoizolację. Dotyczy to montażu nowej generacji okien oraz ocieplania ścian warstwą styropianu lub wełny mineralnej. Istniejące obiekty budowlane są sukcesywnie izolowane termicznie w zależności od możliwości finansowych właściciela lub zarządcy obiektu. Brak jest w tym zakresie szczegółowych danych.

Stan techniczny dróg ma istotny wpływ na ilość spalanej paliwa przez pojazdy samochodowe poruszające się po tych drogach, a tym samym na stan zanieczyszczenia powietrza w obszarze ich lokalizacji. Stan dróg na terenie powiatu zamojskiego nie jest najlepszy, a poprawa tej sytuacji zależna

jest od pozyskania na ten cel środków finansowych. Do 31.12.2006 roku zbudowano lub zmodernizowano około 65 km dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych.

7.2. OCHRONA PRZED HAŁASEM

Doprowadzenie stanu klimatu akustycznego do wyznaczonych prawem granic wartości dopuszczalnych jest zadaniem ekonomicznie trudnym i wymagającym dłuższego czasu realizacji. Stąd w podlegającym ocenie trzyletnim czasookresie funkcjonowania niniejszego Programu trudno o wymierne skutki realizacji celów strategicznych w zakresie ochrony przed hałasem. Do najistotniejszych problemów wymagających rozwiązania należy niewątpliwie hałas komunikacyjny, który w świetle badań monitoringowych wzrasta systematycznie na terenie powiatu zamojskiego.

W przypadku oddziaływań związanych z hałasem przemysłowym występują nieliczne przypadki stwierdzanych przekroczeń norm poza terenami zakładów. Uciążliwości te są możliwe do eliminowania poprzez wymianę urządzeń emitujących hałas, zastosowanie wyciszeń urządzeń wewnątrz zakładu, wymianę okien na dźwiękoszczelne lub budowę ekranów dźwiękochłonnych.

7.3. GOSPODARKA WODNO – ŚCIEKOWA, OCHRONA WÓD I KSZTAŁTOWANIE STOSUNKÓW WODNYCH

Ochrona wód i racjonalna gospodarka zasobami wodnymi należą do priorytetów przyjętych przez gminy powiatu zamojskiego. Zadania realizowane w tym zakresie są zadaniami długofalowymi i bardzo kosztownymi, a ich realizacja w dużej mierze zależy od możliwości finansowych gmin (zapewnienie niezbędnego wkładu w realizacji projektów). Analiza przyjętych celów ekologicznych w kontekście stanu faktycznego i prawnego wskazuje na to, że zadania krótkoterminowe i długoterminowe zostały określone prawidłowo. Dotychczas zostały one jednak zrealizowane w dużym stopniu, z wyjątkiem opracowania kompleksowego planu gospodarki wodno – ściekowej dla powiatu. Nie zrealizowano natomiast zadań z zakresu małej retencji. Systematycznie zwiększa się długość sieci kanalizacyjnej i wodociągowej, planowane są nowe inwestycje w tym zakresie.

W zakresie jakości wód powierzchniowych nie odnotowano na przestrzeni lat 2002 – 2006 większych zmian – są to w przeważającej większości wody IV klasy – niezadowolającej jakości. Wyjątek stanowią wody rzeki Por, których jakość uległa poprawie w stosunku do roku 2006 z klasy IV do III – wód średniej jakości.

Jakość wód podziemnych również nie ulegała większym wahaniom, z wyjątkiem punktu pomiarowego w miejscowości Hutki, gdzie odnotowano poprawę jakości wody. Generalnie, badane wody zaliczane są do wód dobrej i bardzo dobrej jakości.

7.4. OCHRONA PRZYRODY, KRAJOBRAZU I RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ, ZAGOSPODAROWANIE LASÓW

Rzetelna ocena stopnia realizacji przyjętych celów ochrony cennych przyrodniczo terenów oraz elementów fauny o flory wymaga dłuższego horyzontu czasowego. Obecnie można stwierdzić, że kierunek działań jest tak obrany, że osiągnięcie zamierzonych celów jest możliwe.

W latach 2004 – 2005 dokonano odnowień i zalesień na terenie gruntów prywatnych na powierzchni 113,8 ha, zgodnie z „Programem Zagospodarowania lasów nie stanowiących własności Skarbu Państwa na lata 2001 – 2010”. Wskaźnik lesistości zwiększył się nieznacznie i wynosił w 2005 roku 21,3% (wobec planowanego na rok 2020 wskaźnika 30%). Systematycznie prowadzone są zabiegi pielęgnacyjne. Zwiększono powierzchnie obszarów prawnie chronionych oraz pomników przyrody. Zwiększyła się również powierzchnia terenów zieleni ogólnodostępnej i osiedlowej.

Przyjęte w powiatowym Programie cele racjonalnego użytkowania lasów są przede wszystkim celami długookresowymi, co wynika ze specyfiki prowadzenia zrównoważonej gospodarki w lasach. Działania w zakresie realizacji tych celów prowadzone są w sposób ciągły. Wyniki ich realizacji będą widoczne w dłuższym horyzoncie czasowym.

Cele krótkoterminowe są realizowane, dotyczą one przede wszystkim dostosowania zasad ochrony i użytkowania systemów leśnych do kryteriów europejskich oraz zwiększenia lesistości powiatu.

7.5. OCHRONA POWIERZCHNI TERENU, GLEB, WALKI Z EROZJĄ I REKULTYWACJA GRUNTÓW

Cele w zakresie identyfikacji zagrożeń powierzchni ziemi oraz zagospodarowania terenów zdegradowanych są realizowane w różnym stopniu poprzez przyjęte kierunki działań i zadania inwestycyjne.

Prowadzone wrywkowo badania stanu gleb nie wskazują na ich zanieczyszczenie. Nie stwierdzono na terenie powiatu występowania terenów zdegradowanych, wymagających natychmiastowej rekultywacji. W poszczególnych gminach podejmowane są działania zapobiegające erozji.

W znacznym stopniu została ograniczona nielegalna eksploatacja surowców pospolitych. Dokumentowane i eksploatowane są jednak nadal niewielkie złoża surowców pospolitych, co nie sprzyja ochronie ich zasobów. W bilansie zasobów innych kopalin nie odnotowano istotnych zmian.

7.6. ZADANIA W ZAKRESIE POWIATOWEGO MONITORINGU ŚRODOWISKA

Monitoring jakości środowiska prowadzony jest w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Lublinie Delegatura w Zamościu, Wojewódzką Stację Sanitarno-Epidemiologiczną oraz instytuty naukowo-badawcze (IMiGW, PiG, IUNiG). Monitoring jakości środowiska tworzą następujące podsystemy: monitoring gleb, monitoring wód powierzchniowych, monitoring wód podziemnych, monitoring powietrza i monitoring hałasu. Podsystemy obejmują punkty pomiarowo-kontrolne wchodzące w skład sieci krajowej i regionalnej.

Ocenę jakości środowiska wykonuje się w oparciu o obowiązujące prawnie standardy imisyjne dla oceny jakości powietrza atmosferycznego, hałasu i wód powierzchniowych. Ocena stanu pozostałych komponentów środowiska prowadzona jest w oparciu o wieloletnie obserwacje oraz wytyczne opracowywane dla potrzeb PMS przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska.

W latach 2004 – 2006 prowadzone były badania poszczególnych komponentów środowiska: powietrza atmosferycznego, wód powierzchniowych i podziemnych, gleb, a także hałasu. W przypadku badań jakości powietrza zmieniono metodykę pomiarów na pomiar automatyczny ciągły. Systematycznie poprawia się sposób wykonywania badań, a także dostosowuje ich zakres oraz prezentacje ich wyników do obowiązujących przepisów i potrzeb.

7.7. EDUKACJA EKOLOGICZNA

Edukacja ekologiczna, czyli podnoszenie świadomości ekologicznej całego społeczeństwa, jest podstawowym warunkiem spełnienia założeń realizacji idei zrównoważonego rozwoju. Dotyczy to zarówno młodego pokolenia, jak i ludzi dorosłych na wszystkich płaszczyznach życia. Edukacja ekologiczna należy do działań o charakterze ciągłym i długofalowym. Realizowane są wszystkie założone cele krótkookresowe.

8. PRZYCZYNY ROZBIEŻNOŚCI POMIĘDZY PRZYJĘTYMI CELAMI I DZIAŁANAMI A ICH WYKONANIEM

Działania służące realizacji określonych celów są realizowane, a rozbieżności dotyczą terminów ich realizacji i wynikają głównie z:

- zbyt krótkiego horyzontu czasowego dla realizacji większości zadań,
- opóźnień w procesie legislacyjnym lub brak mechanizmów m.in. stabilnego prawa , skutecznie wspierającego rozwój w pewnych dziedzinach,
- zmiany priorytetów inwestycyjnych w poszczególnych gminach,
- ograniczonych możliwości finansowych na realizację zadań.

9. OCENA INSTRUMENTÓW REALIZACJI PROGRAMU

Na zakres realizacji Programu zasadniczy wpływ mają 2 grupy instrumentów: instrumenty prawno-administracyjne (zwłaszcza takie jak: ustawy i rozporządzenia oraz oceny oddziaływania inwestycji na środowisko i pozwolenia) oraz instrumenty finansowe. Instrumenty prawne wyznaczają zakres działań poszczególnych instytucji odpowiedzialnych za ochronę środowiska i wymuszają działania w zakresie racjonalizacji zużycia surowców, instrumenty finansowe mają charakter stymulujący w zakresie realizacji celów ekologicznych (w szczególności w dziedzinie ochrony wód, powietrza i ochrony przyrody).

Pozostałe instrumenty stosowane przy realizacji Programu mają mniejsze znaczenie i procentują głównie wzrostem wiedzy społeczeństwa o stanie środowiska.

10. PROPOZYCJE ZMIAN W OBOWIĄZUJĄCYM PROGRAMIE OCHRONY ŚRODOWISKA

Potrzeba dokonania zmian w Programie wynika przede wszystkim z konieczności dostosowania go do przepisów wynikających z aktualnie obowiązującego prawa krajowego oraz zmian zaistniałych w stanie środowiska na terenie powiatu zamojskiego. Ponadto, kolejna edycja Programu Ochrony Środowiska powinna uwzględniać programy, strategie i plany branżowe szczebla krajowego, wojewódzkiego, powiatowego i gminnego, powstałe po uchwaleniu aktualnie obowiązującego Programu.

Do istotnych zagadnień wymagających uwzględnienia przy weryfikacji niniejszego Programu jest przyjęcie celów i działań w zakresie poprawy stanu wód powierzchniowych oraz ograniczania hałasu komunikacyjnego wzdłuż głównych ciągów drogowych na obszarach zurbanizowanych.

Aktualizacja Programu wymaga dostosowania do nowej Polityki Ekologicznej Państwa, z uwzględnieniem wszystkich aspektów związanych z ochroną środowiska. W Programie ochrony środowiska dla powiatu zamojskiego nie uwzględniono części zagadnień, np. związanych z poważnymi awariami, promieniowaniem elektromagnetycznym, energią odnawialną, ograniczaniem wodochłonności i odpadowości produkcji, itd. Nie wytyczono priorytetowych celów ekologicznych, celów długo- i krótkoterminowych z przedstawieniem sposobu ich osiągania. Cele powinny być kwantyfikowane i wymierne oraz zgodne z programami wyższego rzędu. Konieczne jest również przedstawienie harmonogramu rzeczowo – finansowego dla okresu czteroletniego, możliwych źródeł finansowania proponowanych inwestycji oraz sposobu monitorowania wykonania Programu z podaniem konkretnych wskaźników. Przyjęte w „Programie wskaźniki powinny dobrze odzwierciedlać zmiany zachodzące w środowisku w sposób miarodajny oraz być powszechnie dostępne w materiałach sprawozdawczych urzędów statystycznych i organów zobowiązanych do udostępnienia informacji o środowisku.

11. PODSUMOWANIE

1. Niniejszy Raport z realizacji Programu ochrony środowiska jest sporządzony po raz pierwszy i obejmuje lata 2004-2006.
2. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz.U. z 2006 r. Nr 129, poz.902) nie określa wymagań dotyczących zakresu i formy Raportu, przyjęto za główny cel niniejszego opracowania analizę realizacji przyjętych priorytetów i celów ekologicznych w odniesieniu do stanu środowiska faktycznego i prawnego.
3. Zmiany stanu środowiska widoczne są dopiero w dłuższej perspektywie czasowej, dlatego też niniejszy Raport z dwuletniego okresu realizacji celów i zadań, określonych w Programie ochrony środowiska”, nie jest jednoznacznym odzwierciedleniem efektów realizacji Programu. Raport przedstawia dotychczas podjęte działania oraz potrzeby zmian w przyjętych priorytetach w kontekście zaistniałych zmian stanu środowiska na terenie powiatu zamojskiego oraz w kontekście konkretyzacji wielu zamierzeń inwestycyjnych przyjętych przez gminy i podmioty gospodarcze. Miarodajna ocena efektów realizacji „Programu ochrony środowiska dla powiatu zamojskiego będzie możliwa dopiero w kolejnych edycjach Raportu.
4. Stan środowiska na terenie powiatu nie uległ pogorszeniu, nie odnotowano także widocznych efektów w jego poprawie.
5. Większość zadań wytyczonych do realizacji w perspektywie 3 lat udało się zakończyć, lub są one w trakcie wykonywania. Dotyczy to szczególnie inwestycji w zakresie gospodarki wodno – ściekowej, wodociągów, budowy i modernizacji dróg oraz zalesiania.
6. Zadaniemi, których nie udało się zrealizować w perspektywie 3 lat są: zadania dotyczące malej retencji (budowa zbiorników retencyjnych) i opracowania koncepcyjne związane z gospodarką wodno – ściekową na szczeblu powiatowym.
7. Większość zadań wytyczonych w Programie ma charakter ciągły – proponuje się ich kontynuację podczas wykonywania aktualizacji Programu.
8. Z analizy struktury wydatków na ochronę środowiska w powiecie zamojskim wynika, że zadania ekologiczne przyjęte w Programie zostały w większości określone prawidłowo, podobnie jak ich hierarchia. Jednak w wielu przypadkach nastąpiło przesunięcie założonych w Programie terminów realizacji celów i działań.
9. Zaawansowanie realizacji celów i zadań ekologicznych jest zróżnicowane. Przyczyną tego są przede wszystkim niedostateczne środki własne, mogące stanowić wkład własny w pozyskiwanych środkach finansowych z Unii Europejskiej, także zbyt długie procedury przetargowe, jak również brak planów i projektów branżowych.

10. Zachodzi potrzeba dokonania weryfikacji obowiązującego Programu ochrony środowiska uwzględniającej :
- a) zmiany w programach wyższego szczebla, tj. w nowej Polityce Ekologicznej Państwa, „Programie Ochrony Środowiska dla Województwa Lubelskiego”,
  - b) plany i programy rozwoju Powiatu Zamojskiego przyjęte na lata 2007 – 2013, ujęte w :
    - Planie Rozwoju Lokalnego Powiatu Zamojskiego,
    - Strategii Rozwoju.
  - c) zmiany zaistniałe w stanie środowiska na terenie Powiatu Zamojskiego,
  - d) uszczegółowienie celów i działań proekologicznych dokonane przez gminy oraz podmioty gospodarcze,
  - e) dostosowanie do zmienionych, aktualnie obowiązujących przepisów ochrony środowiska.

SPIS TABEL

TABELA 1. DWUTLENEK SIARKI – ZESTAWIENIE DANYCH ZA 2006 R.....	14
TABELA 2. DWUTLENEK AZOTU – ZESTAWIENIE DANYCH ZA 2006 R.....	14
TABELA 3. PYŁ ZAWIESZONY – ZESTAWIENIE DANYCH ZA 2006 R.	15
TABELA 4. BENZEN – ZESTAWIENIE DANYCH ZA 2006 R.....	15
TABELA 5. WYNIKI BADAŃ HAŁASU NA TERENIE POWIATU ZAMOJSKIEGO W LATACH 2002 - 2006.....	16
TABELA 6. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA OCHRONY ŚRODOWISKA W POWIECIE ZAMOJSKIM W LATACH 2002 – 2005.....	18
TABELA 7. JAKOŚĆ WÓD POWIERZCHNIOWYCH NA TERENIE POWIATU ZAMOJSKIEGO W 2006 ROKU.....	22
TABELA 8. OCENA JAKOŚCI WÓD PODZIEMNYCH NA TERENIE POWIATU ZAMOJSKIEGO W 2006 R.....	24
TABELA 9. WPŁYW RUCHU KOMUNIKACYJNEGO NA GLEBĘ NA TERENIE POWIATU ZAMOJSKIEGO.....	25
TABELA 10. OCENA REALIZACJI PRZYJĘTYCH W PROGRAMIE DZIAŁAŃ PRIORYTETOWYCH.....	30
TABELA 11. ANALIZA WSKAŹNIKÓW EFEKTYWNOŚCI PROGRAMU.....	42
TABELA 12. WYDATKI BUDŻETÓW GMIN POWIATU ZAMOJSKIEGO NA GOSPODARKE KOMUNALNĄ I OCHRONĘ ŚRODOWISKA W LATACH 2002 - 2005.....	44
TABELA 13. WYDATKI NA OCHRONĘ ŚRODOWISKA WEDŁUG KIERUNKÓW INWESTOWANIA BUDŻETÓW LATACH 2002 – 2005.....	44
TABELA 14. WYDATKI BUDŻETÓW GMIN NA OCHRONĘ ŚRODOWISKA W POSZCZEGÓLNYCH GMINACH W ROKU 2005.....	45
TABELA 15. WYDATKI INWESTYCYJNE NA OCHRONĘ ŚRODOWISKA WEDŁUG ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA W LATACH 2002 - 2005.....	46
TABELA 16. WYDATKI POWIATOWEGO FUNDUSZU OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI	46